

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

№ 118 (5300)
Субота,
13 кастрычніка
2001 года

Кошт
у розніцу —
82 руб.

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

9 кастрычніка Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўручыў дзяржаўныя ўзнагароды. НА ЗДЫМКУ: Аляксандр Лукашэнка ўручае медаль "За працоўныя заслугі" настаўніку гімназіі Светлагорска Мікалаю Яльчыку.

Фота Геннадзя СЯМЕНАВА, БЕЛТА.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь І ў глыбінцы, і ў забруджанай зоне

У жыцці кожнага чалавека школа займае асаблівае месца. У мяне з ёю звязана ўсё мае сядомае жыццё. Бацька мой закончыў Слаўгарадскую школу. Са школьнага ж двара ён са зброяй у руках пайшоў абараняць родную зямлю ад ворагаў. Я была зусім маленькай у той 1941 год. У каласанцы прывезла мяне маці развітацца з бацькам. І тут, на школьным двары, развіталася я з ім назаўсёды. Ён загінэў у няроўным баі ў 1944 годзе.

Вярнуўшыся з эвакуацыі, мы не знайшлі свайго дома. Ён загрэў. Але з вялікай радасцю я, мама і сястра падбеглі да ўцалелай школы. Маці паказала нам месца развітання з бацькам. Гэтае месца — заўсёды ў майёй памяці.

У часны радасці ці смутку я прыходжу сюды на спатканне з бацькам... Старэйшая сястра скончыла гэтую самую школу, закончыла я і я. Мне давялося нават і папрацаваць у ёй. Ужо некалькі гадоў я знаходжусь на заслужаным адпачынку.

але ў думках — заўсёды са школай. Зараз у школе № 1 Слаўгарада навукаеца 835 дзяцей. Школа — сярэднеадукацыйная. Заняткі праводзяцца ў дзве змены. Будынак — маляўнічы, двухпавярховы. Даўно быў складзены праект прыбудовы да яго, але толькі на паперы. Тым усё і скончылася. Іншы раз з-за недахопу месца нельга правесці з вучнямі заняткі па інтарэсах або факультатывы. Дзеці з групы падоўжанага дня вымушаны працягнуць час праводзіць на вуліцы, таму што ім няма дзе займацца. Урокі фізічнай культуры ў непаладзеным зале з трыма класамі аднаасова. Якая карысць ад такіх заняткаў?

У школе няма нават элементарнага спартыўнага інвентару. Калі дазваляе надвор'е — дзеці гуляюць у гульні, якія не патрабуюць ніякага інвентару: у ланту, гарадкі. А што робіць зімой?

Адна палова школы пабудавана яшчэ да вайны. Яна патрабуе капітальнага рамонту. У гэтым годзе

наш спонсар, АСБ "Беларусбанк", выдзеліў 33 млн. рублёў на рамонт памяшкання. За іх удалося толькі прывесці ў належны выгляд фасад, замяніць падлогу ў калідоры і ўваходныя дзверы. На замену даху грошай не хпіла.

Не заўсёды задавальняе рацыён харчавання ў сталойцы, хоць яно і бясплатна. Тэхналогія прыгатавання страў пакаджае жадаць лепшага. Міністэрства аховы здароўя вяртае перагледзець нормы харчавання на забруджаных радыёнуклідамі тэрыторыях. Дзеці не атрымліваюць у належнай колькасці садавіны, іншых прадуктаў. Каб зберагчы бясплатнае харчаванне, тэбля, каб у раён грошы наступалі толькі з рэспубліканскага бюджэту (мэтанакравава), а не з абласнога.

Два разы ў год вучні аздараўляюцца, як і прадугледжана Міністэрствам аховы здароўя. Для здароўя гэта, мажэ, і добра. Але, на думку падкалектыва, аздараўленне адмоўна ўплывае на вучэбны працэс, на набывццё ведаў

вучнямі. Школа вялікая, і не ўсе вучні адначасова едуць у санаторыі. Адны за лета могуць аздаравацца два разы. Ім ехаць у вучэбны час ўжо нельга. У іншых — ёсць важныя прычыны, якія не дазваляюць ехаць з класам на аздараўленне. І вось частка дзяцей застаецца займацца ў школе: калі адсутнічае палова (а то і большая частка) настаўнікаў — прадметнікаў.

Можна б знайсці на гэты час педагогаў, якія б замянілі настаўнікаў. Але ў пільме Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 12.06.1998 г. № 11-6/164 "Аб парадку і ўмовах прызначэння педагогічных і іншых работнікаў, выяжджаючых у месцы аздараўлення" прадугледжана толькі аплата працы настаўнікам, якія працуюць у санаторыі, і нічога аб аплате за замену ўрокаў у школе.

Падобных пытанняў шмат, і спадзяемся, што яны будуць вырашаны.

Браніслава БАЙВЕР, Слаўгарад.

Эксперымент

Арыенцір на чалавечнасць

М.П.Осіпава, прафесара з Брэскага дзяржаўнага ўніверсітэта многія настаўнікі ведаюць з акцыяў "Пянірскіх гадоў", калі карысталіся яе парадамі наокант таго, як выхавачы сапраўдных левінаў. Час змяніў арыенціры ў выхаванні і нашыя погляды таксама. Сёння Марыя Пятроўна і яе каманда прапаноўваюць іншую канцэпцыю выхавання, якая гучыць так — сацыяльна-тэхналагічная мадэль сістэмы школына-сямейнага выхавання малодшых школьнікаў "Арыенцір".

далучыць настаўніка да інаватыкі. Навукоўцы таксама папярэджваюць, што нельга дэталёва кіравацца ўсім, што прапісана — настаўнік мае максімум свабоды і права выбару. "Арыенцір" жа дапамагае вызначыць толькі напрамак выхавальнай дзейнасці. У 162-ой школе так і зразумелі. Тут настаўнікі маюць звычай да ўсяго ставіцца творча. На першым, уводным, этапе апрабавалі мадэль ім дапамог школьны псіхолог — Святлана Міхайлаўна Смаларчук. Яна ўзяла на сябе тлумачальна-адукацыйную работу з бацькамі. Гэта былі розныя мерапрыемствы — семінары, трэнінгі, лекцыі. Бацькі пасля прызнаваліся, што сустрэлі з псіхалагам узабагалі іх цікавай і карыснай інфармацыяй, іхня ж дзеці становіліся ім раднейшымі. Таму тут было вырашана

стварыць відэатэку адукацыйных лекцый, каб любы бацька мог узяць касету і ў вольную гадзіну паглядзець яе. Штодня дзіця, вяртаючыся са школы, звяртае чыста адно і тое ж: "А што ты сёння атрымаў? Колькі разоў цябе выклікалі на ўрок?" А што пытаецца ў маля, што яно хоча чуць на самай справе? У школе правялі анкетаванне і даведальні: дзеці жадаюць, каб маці сустракалі іх вясёла, частавала нечым смачным. Каб тата прапанаваў схапіць разам на вуліцу — пагуляць ці з ёсцю ў кафе марожанае. І ў школе, і дома выхоўваюць адолькава — толькі вытэлююцца і патрабуюць справаздачы пра зробленае. Якім ў такім выпадку можна вырашці чалавека?

"Арыенцір" прапанавае мадэль выхавальнага працэсу па сямі струг-

турных практах (а яны ў сваю чаргу падзяляюцца на блокі і модулі). Стрыжнёвым практам з'яўляецца школа чалавечнасці. Дзіця трэба выхоўваць уважлівым, чутлівым, сардэчным, гуманным, ці як яшчэ скажаць — годным звання чалавека. У сучаснай пагоні за інтэлектуалізмам, на жаль, гэта часам забываецца. Кожны дзень у класах ладзяцца розныя мерапрыемствы — калектыўна творчыя справы, гульні, конкурсы. Але, як расказвае Ірына Іванавна Шымаковіч, намеснік дырэктара па пачатковых класах 162-ой школы, мерапрыемствы — у кожнага класа розныя. Педагогі — людзі са сваімі густамі. І каму больш падабаецца прырода, у таго ўхл у выхаванні будзе гэты бок. Хтосьці цікавіцца літаратурай, таму дзеці ў такога настаўніка будуць

"Асноўныя задачы ў арганізацыі выхавальнай работы ў новым навуковым годзе" — так называлася гарадская інструктыўна-метадычная нарада, што адбылася ў Мінску. Удзельнікамі яе сталі намеснікі дырэктараў школ і ПТВ па выхавальнай рабоце, дырэктары пачатковых устаноў, арганізатары раённага аддзела адукацыі, спецыялісты гарадскіх адукацыйных і іншых устаноў.

Па выніках даследавання псіхалагічнай службы, асноўнымі праблемамі ў гэтай галіне ў горадзе з'яўляюцца канфлікты паміж дзецьмі і бацькамі, паміж дзецьмі і школьнымі настаўнікамі і агрэсіўнасць у падлеткавым асяроддзі, якая па-ранейшаму застаецца высокай. Бострай заставецца праблема паводін дзяцей ў грамадскіх месцах, выклікае занепакоенасць рост наркаманіі і п'янства сярод дзяцей і моладзі. Таму асноўнымі задачамі, якія былі пастаўлены перад школамі ў гэтым навуковым годзе, з'яўляюцца выхаванне на-

Выхаванне Губляецца асноўнае звязно

Навучыць намнога лягчэй, чым выхавачы. Але, як сцвярджае старадаўняе мудрасць, — "веды без выхавання — меч у руках вар'ята". Самы, бадай, сумны і адначасова наглядны доказ таму — амерыканская трагедыя ў верасні.

выкаў здаровага ладу жыцця, зніжэнне агрэсіўнасці (стабілізацыя падлеткавай элачнасці), педагогічная адукацыя бацькоў, выхаванне актыўнай грамадзянскай пазіцыі ў школьнікаў. У сваім выступленні намеснік начальніка гарадскога ўпраўлення адукацыі Т.А.Сезень адзначыла, што ў большасці школ выхавальная сістэма ў сваёй дзейнасці страчвае асноўнае звязно: урок. У некаторых школах не створаны належны мікраклімат, амаль 50 працэнтаў дзяцей прадстаўлены пасля ўрокаў самі сабе, часта аказваюцца без справы нядаўня выпускнікі.

Разам з тым было адзначана, што цэлы шэраг педагогаў працуе па

сваіх аўтарскіх праграмах, і гэтая работа, як правіла, праходзіць плённа. Асабліва ўвага гарадскім ўпраўленнем адукацыі ў апошні час надаецца праблемам класнага кіравання — гэтае пытанне зараз стаіць на парадку дня.

На першым плане ў выхавальнай рабоце ў маштабах горада — рэалізацыя праграмы "Я — мінчанін", якая ўжо пачалася з акцый "Мой дом", "Мой пад'езд" і інш. Плануюцца арганізаваць работу па сямі блоках, такіх як "Мая школа", "Горад і я", "Навучальныя Скарыны", "Права і я", "Суперлідэр" і інш. Увогуле, калі праводзіць гэтую работу педагогічна дасведчана, дык, у прынцыпе, уся выхавальная дзейнасць можна пабудавачы вакол

гэтай праграмы і атрымаць у выніку цудоўны эфект. Дзеці маюць вялікую патрэбу ў грамадскай дзейнасці, хочуць самаствэрдыцца ў сацыяльных стасунках — і гэтая патрэба павінна быць задаволена ў школе. Таму перад усімі педагогічнымі калектывамі горада ўпраўленнем адукацыі пастаўлена задача мець у сваёй навукальнай установе грамадскую арганізацыю. А наогул школа сёння павінна ладзіць усю сваю работу на аснове сувязей з зааікаўленымі службамі, іці ім насустрач, працаваць, не адгароджваючыся ад соцыуму, а побач, разам з ім. Гэта — патрабаванне часу.

Святлана СУБОЦІНА.

Рэалізуецца восем аўтарскіх праграм

Рэалізацыя віцебскай абласной праграмы "Выхаванне" ў сістэме прафтэхадукцыі дае свой плён. Створаны эксперыментальныя плацоўкі, скарэктываваны і зацверджаны аўтарскія праграмы.

Арганізавана абласная творчая лабараторыя "Выхаванне", у рабоце якой актыўны ўдзел прынялі спецыялісты ВУН, абласных цэнтраў "Здароўе", "Нацыянальная культура", работнікі праваахоўных органаў, маладзёжных суполак. Абласная творчая лабараторыя аб'яднала ў сабе функцыі кансультацыйнага пункта, экспертнага савета, школы педагогічнага майстэрства. Складася сістэма са строга вызначанымі функцыямі на ўсіх узроўнях арганізацыі выхавальнай работы, з метадычным забеспячэннем усіх асноўных напрамкаў Канцэпцыі выхавання, з метадычнай вучобай педагогічных кадраў, з аб'яднаным банкам метадычных матэрыялаў і сцэнарыяў.

Сёння рэалізуюцца 8 аўтарскіх праграм: "Здаровымі — у будучыню" (ПТВ № 28), "Падлетак і закон" (ПТВ № 53), "Чалавек і культура" (ПТВ № 176), "Самакраванне — шлях стаўлення актыўнай жыццёвай пазіцыі" (Глыбоцкі прафесійны ліцэй), "Выбраю прафесію" (ПТВ № 154), "Фарміраванне грамадзянскага стаўлення да сям'і" (Пастаўскі прафесійны ліцэй), "Псіхафізічнае развіццё падлеткаў" (Віцебскі прафесійна-тэхнічны каледж).

У гэтым навуковым годзе спіс каледжаў, якія маюць аўтарскія праграмы выхавання, дапоўніць ПТВ № 2 Палачка. Такім чынам, ахоплены ўсе напрамкі выхавальнай работы: пытанні экалогіі, развіцця нацыянальнай культуры, праблемы здароўя навучэнцаў і іх псіхафізічнага развіцця, прававыя аспекты і абарона працоў дзіцяці, адносіны ў сям'і і грамадстве, прафесійная арыентацыя вучняў і развіццё нацыянальнай культуры. Усе направавання матэрыялы і метадыкі сталі даступнымі ПТВН у вобласці і выкарыстоўваюцца пры арганізацыі выхавальных мерапрыемстваў з навучэнцамі.

Высокую ацэнку гэтай рабоце даў рэспубліканскі семінар, праведзены на базе ПТВ вобласці. Але галоўнае — мы сталі працаваць супольна, калектыўна ствараць метадычнае забеспячэнне, вучыцца метадыцы яго выкарыстання.

Аляксандр ПАЎЛАЎ, дырэктар Віцебскага вучэбна-метадычнага Цэнтра прафесійнай адукацыі.

шмат чытаць. Класныя пакоі — таксама непадобныя, аднак усе настаўнікі стараюцца прытрымлівацца парадкаў аўтарскай "Арыенціра" па афармленні класнага закутка. Гэта можа быць такія рэчкі: нашыя справы, хутка ў класе; дарожка справы; традыцыйныя даручэнні; выдум; гэта цікава; для вас бацькі.

"Арыенцір" зацікавіў многіх настаўнікаў пачатковай і 162-ой школы. У кожнай паралелі па два класы займаецца па мадэль брэсцкіх вучоных. Тым больш што, паводле меркавання саміх настаўнікаў, пачынаць працу можна з любога класа. Лідзя Дарафееўна Гаўрылава, напрыклад, сваіх дэталі выхоўвае па "Арыенціры" з самага пачатку — з падрыхтоўчага класа. Зараз яе клас з дзіцячага садка пайшоў у школу, таму класны пайкой іх выглядае пакуль пустым і беззацінным. Аднак гэта пакуль, бо, як паведамляе Лідзя Дарафееўна, праз месяц тут будзе ўсё блішчаць. Пра гэта паказваюць бацькі. Для настаўніцы — яны сапраўдныя памагатары. Прышлі, паглядзелі, ацанілі і ўзліся за працу. Справа Лідзі Дарафееўны — выказаць пажаданні і пры-

маць гатовую работу. Але бацькі не адразу былі такімі камунікацыйнымі і лагоднымі. Прывёўшы сваіх дзяцей у падрыхтоўчы клас, яны дакладна падзялялі клопаты на свае і школыныя. Настаўніца кажа, што гэта "Арыенцір" пераарыентаваў дарослых. Сёння ніводнае сям'я ў класе не абыходзіцца без бацькоўскага ўдзелу. Тата і мама жывуць адным жыццём са сваім дзіцяткам. Бацькі адкрываюць у сабе розныя таленты і перадаюць іх сваім дзецям, а таксама іх сабралі і аднакласнікам. Цяпер сапраўды можна казаць пра адзіную моцную сям'ю, якая складаецца з саюзу школы і бацькоў.

Матэрыялы мадэлі "Арыенцір" можна выкарыстоўваць не толькі ў пачатковых класах, а ў вышэйшых класах, а таксама ў адукацыі дзяцей з спецыяльнымі патрэбамі. Ці змяніліся дзеці з прыходам у школу новай выхавальнай сістэмы? Цяжка праверыць чалавека на выхаванасць. Але псіхолог і завуш школы сцвярджаюць, што дзеці з эксперыментальных класаў — больш радасныя, добразычлівыя, з імі лягчэй наладзіць сувязь, і ёсць яшчэ адна дадатковая якасць "Арыенціра" — ён умяшчае і захоўвае сям'ю.

Святлана КІРСАНАВА.

Навіны Створаны класы здароўя

Гэта акцыя, пры якой, што здаровы лад жыцця маладога пакалення — залог здароўя нацыі. На жаль, у эканамічных умовах, якія склаліся сёння, школьнікі часам не маюць рацыянальнага харчавання.

Не праводзяцца таксама агульнаўмацавальныя і антыстрэсавыя мерапрыемствы, не наладжваецца пайна-вартасны адпачынак, што, у сваю чаргу, стварае фактар рызыкі ўзнікнення захворванняў страты здароўя.

Як сведчыць статыстыка, за апошнія дзесяцігоддзе ў рэспубліцы пачаў з дэмаграфічным крызісам наглядна ецца рост захворванняў дзяцей — у тым ліку за кошт эндакрыннай, страўнікава-кішэчнай, сардэчна-судзейстай, алергічнай і анкалагічнай паталогіі. У сувязі з гэтым у апошнія гады фарміруюцца школы, класы, якія можна па праве назваць "школамі (класамі) здаровага ладу жыцця" (ЗЛЖ). Менавіта такі курс цяпер уведзены ў 320 школах краіны. 27 з іх знаходзяцца ў Мінску.

Надаўна з мэтай вывучэння адносін школьнікаў да свайго здароўя і ладу жыцця Беларускім навукова-даследчым санітарна-гігіенічным інстытутам праведзена сацыяльна-гігіенічнае апытанне ў трох школах сталіцы — дзвюх агульнаадукацыйных і адной школе здаровага ладу жыцця.

Амаль усе апытаныя школьнікі лічаць, што найперш здароўе асабліва важнае для чалавека. 58 працэнтаў з іх хочуць мець здароўе для таго, каб не хварэць, 54 — каб дабіцца поспеху ў жыцці, 36 працэнтаў — каб быць прыгожымі, моцнымі.

Праасведацца становачая тэндэнцыя, дынаміка стану здароўя вучняў малодшых класаў з улікам фарміравання навыхаў менавіта здаровага ладу жыцця. Як засведчылі даследаванні, у агульнаадукацыйнай школе лік здаровых школьнікаў (1-2 група здароўя) да 4-га года навучнага зніжэння на 53,4 працэнта, у той час як у школе ЗЛЖ — 28,5. Група рызыкі (дзеці, якія маюць морфа-функцыянальныя адхіленні) ў звычайнай школе павялічылася на 32,2 працэнта, а ў школе ЗЛЖ — на 16,5.

Нагледна адносна адносін і ў паказчыках гарманічнасці фізічнага развіцця вучняў. Так, у 1-4 класах ЗЛЖ яны значна вышэйшыя, чым у звычайных.

Аналізуючы дадзеныя анкетнага апытання, міхволі даводзіцца канстатаваць, што асновай здароўя з'яўляецца не толькі адсутнасць шкодных звычак, але і адносіны чалавека да сябе, да свайго здароўя, якое фарміруецца з дзяцінства.

Не лішнім будзе яшчэ раз нагадаць бацькам і настаўнікам пра тое, што здароўе школьнікаў залежыць ад прыдатных умоў навування, побыту і адпачынку дзяцей.

Авьяліна КРУКАВА, загадчыца лабараторыі па гігіене дзяцей і падлеткаў Беларускага НДІ санітарыі і гігіены.

За справу ўзялася фірма "Днепр"

Унітарнае кааператывнае аграпрадпрыемства "Фірма "Днепр" вядома сваімі справамі як на Магілёўшчыне, так і ў краіне. Эканамічнае становішча гаспадаркі дазваляе ёй ахапіць клопатам мясцовую кадраўскую сярэднюю школу (Магілёўская раён).

Як паведаміў дырэктар школы Андрэй Заблочки, фірма дадзіла навукальнае ўстанове ў арганізацыі гарачага харчавання школьнікаў. Школьнае сталова, па сутнасці, стала філіялам узорнай сталовай фірмы, дзе працуюць высокакваліфікаваныя кухары.

Загадчыца школьнай сталовай Наталля Матусевіч, вопытны спецыяліст, робіць усё магчымае, каб вучні атрымлівалі высокакалярыяльны і смачны набір абеды, да таго ж разнастайны. Сацыяльны педагог школы з гэтай мэтай практыкуе папярэдняе апытанне вучняў. З улікам іх пажаданняў і складаецца меню.

Андрэй Барысавіч пайфармаваў, што за харчаванне вучняў бацькі не плацяць: выкарыстоўваецца як датацыя дзяржавы, так і пазны набор гарадніны, які па разліку працоўнага калектыву фірмы адпачываецца бясплатна.

Дзякуючы фірме будынак школы падключаны да сістэмы цэнтральнага ацяплення гаспадаркі.

Наш кар.

Мінскі госуаарственный
лінгвістычскі ўніверсітэт
объявляет набор на заочные
подготовительные курсы
на 2001-2002 уч.г.

За справками обращаться по телефону
(017)284-82-54.

Шалом, аднакласніца, або Школьныя гарэзы ў Іерусаліме

Юлі Кацюхі 22 гады. Летам 1991 года, закончыўшы 6 класаў мінскай школы № 19, яна з маці і дзядулем эмігравала ў Ізраіль. Ды засталася маёй сяброўкай — у лістах і рэдкіх тэлефанаваннях. Праз 10 гадоў Юлі спраўдзіла сваю мару — вярнулася ў Мінск, праўда, як турыстка, на некалькі дзён. Наша з ёй гутарка — пра ізраільскую школу.

— Якія былі твае першыя ўражанні ад ізраільскай школы?

— Першыя тры гады былі для мяне вельмі складанымі. Пасля некалькіх месяцаў "школы для рускіх" (ульпана) я трапіла ў вельмі прыстойную іерусалімскую школу. Ніякіх курсів і ўрываў не маглі вынічыць мой акцэнт. Я была адзіная "рус-

платная". За навучанне плата проста сімвалічная, па кішэні любому. А вось падручнікі вельмі дарагія. Шалона. І ніякіх датацый, ільготаў — кроў з носа, а дастань.

— Любімыя ўрокі ў дзяцей ёсць? Памятаеш, як у нас, — спевы, фізкультура?

— Не, такога няма. Да

балетмайстар, і шоу атрымалася проста казачным.

— А як на ўроках вы забавляліся і свабодай?

— Самае банальнае — спытацца ў настаўніка пасярод тлумачэння "а чаму?". Настаўнік вымушаны адказаць. Як толькі ён спрабуе вярнуцца да ўрока, падмаецца наступны вучань і кажа: "А чаму?". Гэта можа працягвацца

пакінуць малюнкi да канца нашай вучобы. Дарэчы, 12-я клас афіцыйна маеюць права на свавольствы, але на наступны дзень павінны ўсё за сабой прыбраць. Выключэнне — замураваны настаўніцкі пакой. Школьнаму кіравніцтву давялося выклікаць брыгаду каменшчыкаў.

Гэта не хуліганства. Гэта — традыцыя. Усе ведаюць "вінаватых", але ніхто нікога не карае. Хіба што за яйкі з мукі нам уляцела. Людзі, якія жывуць на прышкольнай вуліцы, не пацярпелі з-за нас.

Усе нашы гісторыі і войны зняты на відэа. Кожны год у Ізраіль грададзец конкурс школьных фільмаў. Наш фільм заняў першае месца. Так яшчэ ніхто не гарэзіў.

— Гэты фільм — ваш сваясаслівы школьны альбом?

— Не, але альбому нас ёсць таксама. Незвычайны. Кожны клас стараецца як толькі можа. Альбом складаецца з лістоў да настаўніка і ад настаўніка — вучням. У нашым альбоме Маленкі Прынц прылятаў на планету кожнага вучня, гутарыў з ім, пакідаў свае заўвагі. Гэта альбом-казка.

— Ты некалі шкадавала, што не заканчвала школу разам са мной. Але цяпер зайдзешчы пачынаю я.

— Не трэба. Цябе пасля школы не чакала армія, магчыма вайна, частыя

тэракты.

— Школа, армія... А вышэйшая адукацыя?

— Пасля арміі маладыя людзі звычайна працуюць год ці два, каб зарабіць на ўніверсітэт. У гэты час некаторыя перадаюць свой псіхаметрычны тэст (яго здаюць пры ўніверсітэце звычайна пасля прыватных курсаў). Менавіта ён, а таксама адзнака за багарт (выпускныя школьны экзамен) стане (або не стане) пропускам да вышэйшай адукацыі. Вельмі папулярныя сёння прафесіі біялага, хіміка, псіхолога. Самая ж прэстыжная адукацыя — юрыдычная і журналістыка. Я вучуся ва ўніверсітэце сучасную англійскую мову.

— Твая радзіма — толькі Ізраіль?

— Яшчэ тыдзень таму я была ўпэўнена, што так. Вядома, я патрыётка. У выпадку вайны я не буду ўцякаць, а пайду ў армію. Але я вярнулася ў Мінск і зразумела, што нейкая частка маёй душы, значная частка, назаўсёды засталася тут. Мінск — маё дзяцінства і палова маёй душы. Я думала, што пасля гэтай паездкі я супакоюся яшчэ гадоў на 10. Але цяпер уяўляю: я вярнуся праз пару гадоў, чакай.

Гутарку вяла Крысціна ПУЧЫНСКАЯ.

НА ЗДЫМКАХ: панарама Іерусаліма; Святыня Кнігі.

ка", і ў мой бок былі скіраваны ўсе насмешкі і кпіны. У Ізраіль надзвычай шумныя дзеці. Там няма нават паняцця "павага да настаўніка", няма дысцыпліны. 10 хвілін урока звычайна ідзе на тое, каб супакоіць клас, асабліва малодзіх. А я была ціхая, (гэта савецкая рыса...) Але гэта ж дапамагло мне: я падабалася настаўнікам і бяскожна зубрыла, зубрыла... У выніку я засталася ў гэтай школе пасля 9 класа, а многія мае "ганіцелі" пасля "чысткі кадраў" пакінулі яе. Вучыцца да 12 класа звычайна застаюцца лепшыя вучні. Мне пашчасціла. Я апыралася аднакласніцаў па матэматыцы (дзякуючы мінскай школе), была першай па сачыненні (гэта асобны ўрок), але практычна не валодала англійскай мовай. У Ізраіль яе вывучэнне паставіла на вельмі высокі ўзровень.

— Адукацыя ў Ізраілі

фізкультуры сапраўды не трэба рыхтавацца, але яна мала для каго любімая з-за вялікай фізічнай напружанасці. Не забывайся, нас рыхтавалі да арміі. Шчыра прызнацца, потым, у арміі, напружкі былі меншыя. Асабіста мне з урокаў падабалася псіхалогія, літаратура, сачыненне (адначасна маё сачыненне нават чыталі па школьным радыё).

— Твой самы вялікі поспех?

— Выпускнікі акрамя ўрокаў і падрыхтоўкі да апошняга экзамена (баг-рута) рыхтуюць сваё ўласнае шоу на канец года. Наша было сапраўды вельмі дадатным. Нам дапамагалі дзяўзэка аднакласніца, вядомы ізраільскі рок-спявак. Мы ўвесь горад заклілі налупкамі і рэкламай нашага свята. Мая самая вялікая школьная мара была танчыць на выпускным шоу. І яна спраўдзілася! У нас былі сапраўдны

40 хвілін, і настаўнік абавязаны тлумачыць.

А самае цікавае — традыцыйная абавязковая вайна паміж паралелямі 11-х і 12-х класаў. Такія, што мае маладзёжныя сяброўкі баяліся проста падняцца на свой паверх. Самая вялікая бітва двух паралеляў адбылася на прышкольнай вуліцы. Мы закідалі адзін аднаго яйкамі і мукі. Уся вуліца была забруджана. Нам сапраўды "уляцела" ад настаўнікаў, а вуліцы мы адмывалі некалькі гадзін. Пра гэты выпадак нават пісалі ў мясцовай газеце.

Шчыра мы давалі харватку і ўночы абматвалі ўсе паверхі школы (лесвіцы, ляпмы, ручкі кабінетаў) туалетнай паперай. Аднойчы нашы хлопцы заклілі дзверы ў настаўніцкі пакой цагляны. Іншым разам мы за ноч размалявалі сцены школы. Прычым так прыгожа, што нам дазвалялі

Ці патрэбныя "корачкі" ў Расіі?

Згодна з дадзенымі апошняга профільнага сацыялагічнага апытання, вышэйшая адукацыя ў Расіі сцяня каціруецца даволі высока. Так, 74% рэспандэнтаў казалі, што наўнясць вышэйшай адукацыі — надзвычай важная ўмова дасягнення жыццёвага поспеху, і толькі 23 % лічыць гэты фактар неістотным. У апытаных ва ўзросце да 35 гадоў судзіліся на гэтым пытанні складаюць адвадзена 80 і 15%. Звыш 60% апытаных гатовыя патраціць значныя фінансавыя сродкі на адукацыю дзяцей і ўнукаў. Сярод моладзі і дзяцей сярэдняга ўзросту гэтая лічба складае 73%. Большасць прадстаўнікоў старэйшага пакалення лічыць, што вучоба не павінна спалучацца з выдаткамі для студэнтаў і іх сем'яў.

Выбіраючы паміж раннім працаўладкаваннем і навучаннем у ВНУ, абсалютная большасць расіянаў (80%) аддае перавагу апошняму варыянту, нават з улікам неабходнасці плаціць грошы за адукацыю.

Адносна патрэбнай колькасці дыпламаваных спецыялістаў погляды разыходзяцца. Крыху больш за траціну апытаных лічыць, што людзей з дыпламамі ВНУ ў краіне не хапае, 23 % упэўнены ў адваротным, а 18% мяркуюць, што спецыялістаў — якраз столькі, колькі трэба.

Школьнікі будуць вучыцца творчасць Джона Ленана

У праграму англійскіх школ уключана вывучэнне творчасці аднаго з найвядомейшых музыкантаў XX стагоддзя — лідэра гурта "Бітлз" Джона Ленана. Гэтая тема будзе часткай курса, які займаецца вывучэннем сацыяльных і тэхналагічных змяненняў, што адбыліся ў Вялікабрытаніі і свеце з 1930 года.

Школьнікі будуць знаёміцца з музычным і пазначаным творчасцю Ленана, яго біяграфіяй. Разам са станючымі момантамі настаўнікі будуць звяртаць увагу падлеткаў на згубны ўплыў ужывання наркотыкаў на жыццё музыканта, аналізавалі факты яго эпізатычных паводзін, нестандартныя погляды на сацыяльныя адносіны і грамадскую мараль. У вучняў некаторых школ з'явіцца выбар, што вучыцца: урокі другой сусветнай вайны альбо біяграфія знакамчых суайчыннікаў.

Сезон палявання на праграмістаў

За мінулы год попыт і прапанова на рынку працы праграмістаў і сістэмазнаўцаў яшчэ больш адзілі ад кропкі раўнавагі. Аднак ужо да снежня чакаецца агульнае зніжэнне патрабаванняў да камп'ютэрчыкаў з адначасовым павышэннем зарплат, што адкрые чарговы сезон "палявання за галавамі праграмістаў".

Разам з тым, попыт на расійскіх праграмістаў унутры краіны — нашмат ніжэйшы, чым на Захадзе. Дзякуючы прэстыжу расійскай вышэйшай адукацыі, перамогай айчынных студэнтаў на алімпіадах усё больш падпрыемстваў ЗША і Заходняй Еўропы прыцягваюць цікавасць да спецыялістаў з Расіі і СНД. Многія Еўрапейскія і амерыканскія кампаніі адкрылі ў Расійскай Федэрацыі офісы па аўтсорсінгу і афішорных фірм.

Згодна з дадзенымі кампаніі Brunswick Warburg, у 1999 годзе ў Расіі ў афішорных паслугах на праграмаванні было задзейнічана 70 млн. USD. Пры гэтым штогод сума павялічваецца прыкладна на 50%.

У той жа час заходні бізнес з насцярожанасцю ставіцца да расійскіх афішорных прадпрыемстваў. Такія асцярожнасці выклікаюць, у першую чаргу, частымі выпадкамі няздольнасці з боку расійскіх партнёраў выконваць умовы кантрактаў, няумелым фінансавым кіраван-

нем, культурнымі бар'ерамі і іншымі асаблівасцямі айчынага менеджменту.

"Дысцыпліна ў расійскіх афішорных кампаніях — асноўная праблема для заходніх бізнесменаў", — лічыць генеральны дырэктар кадравага агенцтва "Аркадыя" Юрый Іванов. Асноўная прычына гэтага, на яго думку, у тым, што айчыныя ВНУ, пры дастаткова высокім узроўні тэхнічнай падрыхтоўкі, абсалютна не даюць навукаў метадых распаўсюду, умання працаваць у камандзе. У заходніх ж універсітэтах, побач з чыста прафесійнымі ведамі, значную ўвагу надаюць і навыкам калектыўнай працы.

Заходнія фірмы набіраюць расійскіх спецыялістаў у асноўным з-за таннасці работнай сілы і няздольнасці ўзроўню тэхнічнай падрыхтоўкі. Айчыныя кадры — менш патрабавальныя і зашораныя, яны могуць эфектыўна працаваць у экстрэмальных, няштатных сітуацыях.

Педінстытут рыхтуе афіцэраў

Створаная ў верасні 1979 года ваенная кафедра Расійскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя А.І.Герца ў Санкт-Пецярбургу штогод рыхтуе больш за 100 афіцэраў-псіхологаў, многія з якіх праходзяць службу ў розных сілавых структурах.

Як лічыць загадчык кафедры палкоўнік Аляксандр Лхнікевіч, тут, акрамя навучанна студэнтаў, можна было б ажыццяўляць і падрыхтоўку намеснікаў камандзіраў па выхаваўчай рабоце з насельніцтвам у зоне ўзброеных канфліктаў.

Настаўнікі атрымаюць Інтэрнет-адукацыю

У верасні пачаліся рэгулярныя заняткі ў новым вучэбным камп'ютэрным цэнтры бясплатнай Інтэрнет-адукацыі па праграме "Навучанне настаўнікаў-прадметнікаў".

Цэнтр быў адкрыты 31 жніўня 2001 г. Усеукраінскім дабрачынным фондам "Інфармацыйнае таварыства краіны" з мэтай павышэння эфектыўнасці школьнай адукацыі.

Праграма разлічана на настаўнікаў інфарматыкі, настаўнікаў-прадметнікаў, прадстаўнікоў адміністрацый школ. Удзел у ёй у якасці слухачоў прымаюць і выкладчыкі шэрагу іншых навуковых устаноў.

Курс уключае ў сябе базавы і паглыблены этапы і прадугледжвае засваенне настаўнікамі навыкаў работы з персанальным камп'ютарам, Web-дизайну, працы ў Інтэрнете, выкарыстання інфармацыйных тэхналогій у адукацыі.

Першы на Украіне інстытут біяэтыкі

21 верасня 2001 года ў Львове адчыніў дзверы першы на Украіне інстытут біяэтыкі імя Я. Базылевіча. Установа створана на базе Львоўскага філіяла ўкраінскай акадэміі дзяржаўнага кіравання пры Прэзідэнце Украіны і Інстытута біяэтыкі Рымскага ўніверсітэта імя А. Джамелі.

Мэта стварэння інстытута з'яўляецца ўкараненне ў жыццё прынцыпаў біялагічнай медыцыны і хрысціянскай этыкі, што, на меркаванне аўтараў праграм, дазволіць чалавеку знайсці і асэнсаваць сваё месца ў грамадстве. Навучэнцы на курсах Інстытута біяэтыкі будуць прадстаўніцкі органамі мясцовай улады і самакіравання, грамадскіх арганізацый.

Акруговы падсавет у Ханты-Мансійску

У Ханты-Мансійску адбыўся падсавет Уральскага федэральнага акругі. У ім узялі ўдзел кіраўнікі самага рознага ўзроўню — ад начальніка акруговага ўпраўлення навуцы і адукацыі да загадчыкаў дзіцячых садкоў. Былі запрошаны таксама прадстаўнікі адукацыйнай навуцы, метадысты, пераможцы прафесійных конкурсаў. Сярод асноўных пытанняў, якія абмяркоўваліся падчас мерапрыемства — шляхі разфармавання адукацыі, матэрыяльна-фінансавы становішча, роля маральна-псіхалагічных фактараў у выхаванні дзяцей.

Будзе створаны адзіны адукацыйны Інтэрнет-партал

На Першай усерасійскай навукова-практычнай канферэнцыі "Расійская школа і Інтэрнет", якая адбылася ў Санкт-Пецярбургу, міністр адукацыі Расійскай Федэрацыі Уладзімір Філіпаў расправіў пра план стварэння адзінага Інтэрнет-партала, даступнага ўсім сярэднім навуковым установам краіны. Філіпаў таксама высокая ацаніў дзейнасць Федэрацый Інтэрнет-адукацыі па стварэнні рэгіянальных цэнтраў у рамках праекта "Покаленне. Ру" і павядамі, што Мінадукацыі мае намер ўзяць гэты вопыт на ўзбраенне.

На сённяшні дзень "Покаленне. Ру" ужо мае 16 рэгіянальных цэнтраў Інтэрнет-адукацыі і больш за 8 тысяч настаўнікаў, якія прайшлі ў іх курс навучанна. Да 2005 г. колькасць такіх цэнтраў павінна ўзрасці да 50. Наступным крокам у развіцці Інтэрнет-адукацыі Уладзімір Філіпаў назваў распаўсюду электронных падручнікаў па ўсім школьным прадметам. Конкурс на іх стварэнне будзе аб'яўлены Міністэрствам адукацыі ў 1 паўгоддзі 2002 г. Акрамя Ул. Філіпава, у канферэнцыі, якая арганізавалі Міністэрства адукацыі і Федэрацыя Інтэрнет-адукацыі, узялі ўдзел віцэ-спікер Дзяржаўнай думы І. Хакамада, прэзідэнт кампаніі "ЮКОС" М. Хадароўскі, кіраўнікі і спецыялісты галіны адукацыі.

У Кіеве выбіраць лепшага студэнта

У кастрычніку пачаўся першы тур конкурсу "Студэнт Кіева — 2001", які ўжо ў чацвёрты раз праводзіцца сярод студэнтаў вышэйшых навуковых устаноў украінскай сталіцы.

Па словах прэзідэнта грамадскага фонду Святога Андрэя Пешапакалікана Анатоля Каваленкі, плануецца, што ў конкурс возьме ўдзел звыш 1 тысячы студэнтаў з 40 сталічных ВНУ, які дзяржаўнай, так і недзяржаўнай формы ўласнасці.

Губернатар узнгародзіў настаўнікаў

За прафесійны і творчы ўклад у развіццё народнай адукацыі Маскоўскай вобласці губернатар Барыс Громаў заахвоціў 100 лепшых работнікаў школ і ВНУ сваімі імённымі прэміямі, памер кожнай з якіх складае 100 мінімальнага заробатных плат. Такія акцыя праведзена

Коратка пра рознае На голым кампусе

Амаль 1,8 млн. амерыканскіх юнакоў і дзяўчат упершыню пачалі ў новым навуковым годзе навучанне ў каледжах ЗША, пасяліўшыся ў кампусах — студэнцкіх гарадках. Самастойнасць жыцця без пастаяннага кантролю з боку бацькоў, безумоўна, прыцягальная для маладых людзей, якія лічаць сябе зусім дарослымі. Але ўсё-такі ці шкадуць яны аб чым-небудзь, што пакінулі за сценамі навучальнай установы?

Як высветлілася, большасць студэнтаў, нягледзячы на радасныя перспектывы самастойнасці, шкадуць аб расставанні са сваімі блізкімі. Згодна з данымі апытання, апублікаванымі ў газеце "Крысчэн саенс мунітар", сумуюць па сям'і 33

працэнтаў яго ўдзельнікаў. Яшчэ 20 працэнтаў заявілі, што ім будзе несташа іх сяброў, з якімі яны раней праводзілі вольны час. 9 працэнтаў казалі, што больш за ўсё будучы адчуваць адсутнасць ежы дамашняга прыгатавання, і столькім жа — 9 працэнтам — не падабаецца, што цяпер ім давядзецца займацца мыццём білізны, чаго яны не рабілі раней. Пра асобную ванну з душам будучы марыць 6 працэнтаў студэнтаў, якія пераехалі ў кампус.

Цінічымі, але затое шчырымі ў ходзе апытання аказаліся 4 працэнтаў рэспандэнтаў. Па іх словах, яны будучы шкадаць толькі пра адно — ім больш не ўдасца вымагаць грошы ў бацькоў.

Хто навучыць... роднай мове?

Для многіх першакласнікаў у школах Франкфурта-на-Майне нямецкая мова з'яўляецца замежнай. Гэта натуральна: "майнская метраполія" з насельніцтвам каля 700 тысяч чалавек — самы шматнацыянальны горад Германіі. Там пражываюць выхадцы амаль са 100 краін свету. Доля ішаземцаў ужо даўно перавысіла 35-працэнтны бар'ер, што стала самым высокім паказчыкам для германскіх гарадоў. Для параўнання: у Штутгарце налічваецца 24,1 працэнта ішаземцаў, у Мюнхене — 23,6, у Кельне — 20,5, у Дзюсельдорфе — 19,2, у Берліне — 12,9 працэнта.

У выніку ў кожнай трэцяй са 155 франкфурцкіх школ доля дзяцей ішаземцаў перавышае 50 працэнтаў. А ў федэральнай зямлі Гесен, дзе ахвотна селяцца імігранты, такіх школ налічваецца больш за сто. Пры гэтым многія дзеці ішаземцаў пачынаюць вучыцца нямецкую мову толькі ў школе. Як правіла, яны жывуць сваімі этнічнымі абшчынамі, рэдка сфармаваны са сваімі нямецкімі ровеснікамі.

Магазіны, кафэ і клубы, а таксама

Колькі каштуе дзіця

Дзіця, якое нарадзілася ў мінулым годзе ў ЗША, "абдыдзецца" сваім бацькам да 17-гадовага ўзросту прыкладна ў 165 тысяч 630 долараў. З улікам інфляцыі гэтая сума перавысіць 233 тысячы долараў. Такія новыя ацэнкі выдаткаў сярэдняй амерыканскай сям'і на ўтрыманне аднаго дзіцяці, абнародаваныя Міністэрствам сельскай гаспадаркі ЗША.

Яны складаюцца ўжо 40 гадоў і служыць важнай падмогай, у прыватнасці, для службаў сацыяльнага забеспячэння і судова — напрыклад, пры вырашэнні пытанняў аб усынаўленні, назначэнні аліментнаў і г.д. У 1960 годзе выгадаваць дзіця да 17 гадоў "каштавала" ў ЗША амаль на парадок менш — каля 25 тысяч 230 долараў. Праўда, у рэальных цэнах павелічэнне затрат за гэты перыяд было не такое вялікае — прыкладна 13 працэнтаў.

Зразумела, сума расходаў залежыць ад агульнага дадатку сям'і. У бедных сем'ях яна ніжэйшая за сярэдні паказчык

— 12 тысяч 230 долараў за 17 гадоў, у багатых — істотна вышэйшая (241 тысяча 770 долараў у цэнах мінулага года). Да таго ж доўгатэрміновыя прагнозы не вельмі дакладныя. Таму для спецыялістаў у ЗША найбольшую цікавасць уяўляе сума расходаў на год. У 2000 годзе яна складала для сям'і, якая ўключае двух бацькоў з сярэднім узроўнем даходаў, ад 8 тысяч 740 да 9 тысяч 860 долараў у залежнасці ад узросту дзіцяці.

Сярод складнікоў гэтай сумы амерыканскія спецыялісты ставяць на першае месца затраты на жыллё — каля 33 працэнтаў. Цікава, што і 40 гадоў назад гэты паказчык быў практычна тым жа — 32 працэнтах. Істотна знізіліся расходы на харчаванне — з 24 да 18 працэнтаў агульнай сумы. Затое дзіцячыя сады і школы патрабуюць цяпер значна большых выдаткаў — 10 працэнтаў супраць 1 у 1960 годзе.

Падрыхтаваў Ігар КАНДРАЛЬ.

Па старонках Інтэрнета

ўпершыню. Сярод узнгароджаных — педагогі ліцэя Каломны, Лукер'інскай і Праваднікоўскай сярэдніх школ, шэраг выкладчыкаў — прафесараў Каломнскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута.

Гарадскія настаўнікі пойдуць у армію

Пытанне, служыць ці не служыць у войску, для выпускнікоў педагагічных ВНУ больш "неактуальнае". Радзіма вырашыла шэраў — служыць. Напрыканцы мінулага тыдня Дзяржаўная Дума Расіі адхіліла ўпершыню чытанні законапраект, які прадугледжвае адтэрміноўку ад службы ў арміі дадатковымі катэгорыям маладых настаўнікаў. Узяць у рукі ўказку замест аўтамата педагогі прызыўнага ўзросту змогуць толькі тады, калі пойдуць у глухія яскравыя школы.

Законапраект быў перададзены ў парламент яшчэ мінулай вясной. Распрацоўшчыкі праланоўвалі не забіраць у армію настаўнікаў незалежна ад месца работы. Сёння перспектыва трапіць у армію не пагражае толькі яскравым настаўнікам, гараджанам ж павінны выконваць свой вайсковы абавязак у поўным аб'ёме.

Шанцаў у гэтай праекта амаль не было. Думкі камітэта па абароне, вядомыя сваёй непрыязнасцю да любых армейскіх адтэрміноўкаў, заняў жорсткую пазіцыю і рэкамендаваў парламентарыям адхіліць папраўкі. Паводле меркавання членаў камітэта, іх прыняццё канчаткова разбурыла б усю сістэму сельскай адукацыі. "Мы лічым, што прыняццё праекта выклікала б масавы адток настаўнікаў з вёскі, — сказала кансультант апарата камітэта Таццяна Андрэева. — Сутнасць адтэрміноўкі для сельскіх педагогаў у тым, каб падтрымаць менавіта яскравую адукацыю. У дадзеным выпадку эфект быў бы супрацьлеглым. Відэачына, што многія сельскія настаўнікі, атрымаўшы ільготу, адразу накіраваліся б на працу ў горад".

У выніку за прыняццё паправак прагаласавалі 184 дэпутаты пры неабходных 226. І тым, хто закончыў ВНУ ў бягучым годзе давядзецца выбіраць: альбо сець "разумное, доброе, вечное" ў яскравым глушы, пакуль не стукне 27 гадоў, альбо 2 гады ўдасканальваць майсэрства стравага кроку.

Атрымаць адукацыю, не выходзячы з дому

Гэта стала магчымым дзякуючы рэалізацыі праекта ТЭМПУС, тэхнічнае садзейнічанне ў рэалізацыі якога аказваюць прадстаўнікі Еўрапейскага Саюза. Згодна з планам, універсітэты-партнёры краін Каспійскага мора і буйнейшыя еўрапейскія ВНУ будуць звязаны ў адзіную камп'ютэрную сетку, каардынацыю цэнтр акой знаходзіцца ў Астраханскім дзяржаўным тэхналагічным універсітэце. Студэнты з дапамогай Інтэрнета змогуць тут атрымліваць адукацыю па такіх прадметах як прыкладная матэматыка, менеджмент, рэклама, фінансы і крыдэт. Прычым, абсалютна бясплатна.

Па словах віцэ-губернатара вобласці Ірыны Радненка, паўтары месяцы таму на сустрэчы ў Іране прадстаўнікі Асацыяцыі ўніверсітэтаў прыкаспійскіх дзяржаў падпісалі пагадненне аб стварэнні віртуальнага ўніверсітэта краін-ўдзельніц. У Расіі адпаведныя класы будуць створаны ў існуючых навуковых установах Астраханскай вобласці, а таксама ў Дагестане і Калмыкіі. І магчыма, ужо напрыканцы кастрычніка ў дыстанцыйны ўніверсітэт паступяць першыя студэнты.

Падрыхтаваў Уладзімір МАТУСЕВІЧ

Дзень школьных бібліятэк Заявілі аб сабе таленты

Так здарылася, што Дзень бібліятэкі ў Беларусі адзначаюць 15 верасня. Але існуе ў міжнародным календары дзень, да якога маюць непасрэднае дачыненне бібліятэкарскія школы.
Для Міжнароднага дня школьных бібліятэк быў абраны трэці панядзелак кастрычніка – у 2001 годзе ён прыпадае на 15 кастрычніка.

У прафесійнай супольнасці бібліятэкарскія школы пры большай актыўнасці зольны заняць сваё пачаснае месца. Прыемна было бачыць прадстаўнікоў разнастайных арганізацый, якія працуюць сумесна са школьнымі бібліятэкамі: Акадэмію паслядипломнай адукацыі, Нацыянальную бібліятэку Беларусі, Рэспубліканскай навукова-педагагічнай бібліятэкі, дзіцячыя бібліятэкі горада, інстытуты павышэння кваліфікацыі, устаноў адукацыі Мінска і вобласці, гарадскога ўпраўлення адукацыі, рэдакцыі часопіса "Бібліятэка прапануе", выдавецкага таварыства "Красіка-прэнт".

Вядучымі свята былі супрацоўнікі навукова-метадычнага аддзела Рэспубліканскай навукова-педагагічнай бібліятэкі Таццяна Сяргеева і Людміла Несцярэвіч. Ім актыўна дапамагала Святлана Цімахоў, загадчыца кабінета бібліятэчна-навукова Мінскага гарадскога інстытута павышэння

кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кіруючых кадраў і спецыялістаў адукацыі. Але асноўнымі дзейнымі асобамі свята былі бібліятэкарскія школы Мінска і спецыялісты раённых аддзелаў адукацыі, якія курруюць работу школьных бібліятэк.

Згодна са сваім функцыянальным абавязкам гэтыя работнікі павінны адказваць толькі за вучэбныя фонды. Але практычна яны вымушаны браць на сябе адказнасць за агульнае стаўленне школьных бібліятэк да свайго горада, разумеючы, што гэтыя школы – частка грамадства, яны імкнуцца забяспечыць і павышэнне кваліфікацыі праз арганізацыю семінараў, вывучэнне стану, распаўсюджванне лепшага вопыту і г.д. Інакш, у большасці раённых аддзелаў адукацыі лічыцца, што рабіць усё гэта трэба на грамадскіх пачатках. Тое, за што не пачае грошы, у агульным незначна.

Тым больш удзячнасці заслугоўваюць спецыялісты, якія ўдзяляюць арганізацыі сумеснай дзейнасці з навушчымі, якія з задавальненнем адгукваюцца на прапановы павышэння ўзровень адукацыі ў бібліятэках. Запісваюць усе навушчы ў гарадскога бібліятэкара практычна немагчыма, а ў бібліятэку вучылішча – магчыма, таму што бібліятэкар знаёмы з усімі навушчымі і можа скарыстацца дапамогай майстра вытворчых навушчых, псіхалага, сацыяльнага педагога і ўсіх членаў педпаагачнага калектыву. Падлеткі чытаюць пераважна перыёдыку, і, трэба сказаць, кола іх інтарэсаў дастаткова шырокае. Сам зварот навушчых да кнігі або ўдзел у культурным мерапрыемстве – факт, які мае вывадзіць значэнне.

Правядзенне масавай работы сярод навушчых патрабуе паўнаўнава фонду літаратуры і перыядычных выданняў. Аднак гаварыць пра фінансавы крызіс, які перажывае бібліятэка, не толькі бібліятэкар, але і сацыяльнае грамадства ў агульным. Аднак у бібліятэцы "жывося" вельмі добра? Мы часам забываем пра тое, што для нармальнага функцыянавання патрабуюцца хоць мінімальныя сродкі. У постсерабудаўчы перыяд яна ўвогуле ледзь дышла.

Камплектаванне бібліятэкі прафесійна-тэхнічных вучылішч павінна быць лепшым. Часам не хапае сродкаў на набыванне падручнікаў нават па спецыяльных прадметах. Хачу адзначыць, што, нягледзячы на цяжкасці, у бібліятэках працуюць шмат незвычайных людзей. Любоў да кнігі для іх вызначае і месца дзейнасці, і характар, і стаўленне да іншых. Яны з нічога стараюцца зрабіць што-небудзь.

Да такіх творчых і ініцы-

ты – тыя, хто рэальна дапамагае школьным бібліятэкам здзейсніць ператварэнні, якіх патрабуе стан сучаснай адукацыі.

Неабходна адзначыць таленавітасць супрацоўнікаў школьных бібліятэк сталіцы. Гучалі вершы, напісаныя гэтымі людзьмі, крапала сэрцы цудоўнае выкананне рамансаў, гучны смех выклікалі мініяцюры па матывах жыцця школьных бібліятэк. Кожны ўдзельнік асобна і ўсе разам дапамагалі стварыць надзвычайную цёплую атмасферу. Для тых, хто выходзіў на сцэну, былі падрыхтаваны маленькія падарункі.

І вось адбылося.

Удзячы вам шчыра, Хоць і не ўсё было добра, магчыма.

Аднак засталася цягло, і паверце,

За гэта вам дзякуй ад шчырага сэрца.

Свята атрымалася. Але было б дзіўна, калі б яно не выклікала жадання прааналізаваць уражанні, вы-

казаныя арганізатарам ужо пасля ўдзячных слоў. Прапановы і заўвагі больш садзейнічаюць удасканаленню.

Бажа, каб вопыт гарадскога свята школьных бібліятэк Мінска змаглі скарыстаць іншыя. Тады святкаванне Міжнароднага дня школьных бібліятэк у Беларусі будзе ўпрыгожана вельмі сімпатычнымі вечарынямі. Некалькі практычных парад, выпрацаваных на падставе нашага вопыту.

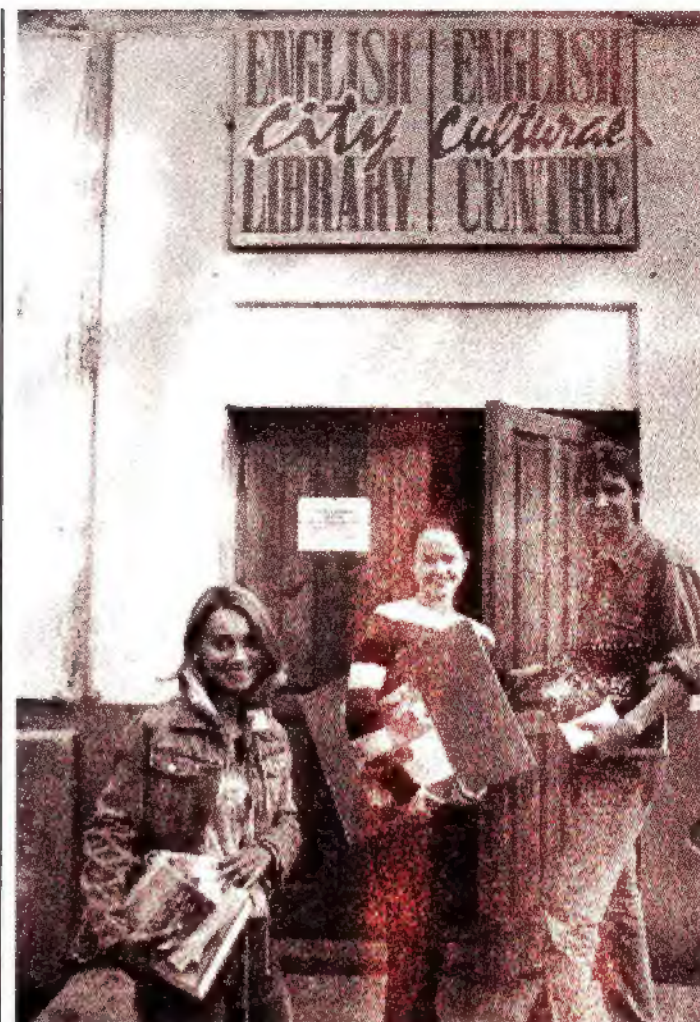
Прысутнасць афіцыйных асоб раённых і гарадскіх уладаў надае святу высокі статус. Запрашэнне прадстаўнікоў аддзела ці ўпраўлення адукацыі трэба лічыць абавязковым, бо адна з задач мерапрыемства – садзейнічаць фарміраванню пазітыўнага іміджу школьнай бібліятэкі. На вялік жаль, недапушчальна часта пра школьных бібліятэкараў проста забываюць, таму ўвага з боку іраўніцтва будзе дадатковым стымулам.

Сёння прыстойная

бібліятэка ў школе – гэта ў значнай меры дасягненне кіраўніка. Неадарма на старонках расійскай перыёдыкі распаўсюджваюцца практычныя развіцця свайго бібліятэкара часцей дырэктары школ і іх намеснікі. У нас кіраўнік, які сур'ёзна займаецца бібліятэкай, хутчэй выключэнне. Таму проста недапушчальна, каб дзейнасць гэтых людзей не была адзначана. Рост колькасці такіх кіраўнікоў непазбежны, але адначасна лепшыя дапамагачы павышэння якасці работы.

Як мала цэнём мы канкрэтнага чалавека, што працуе ў школьнай бібліятэцы! Вось прыклад, які прымушае задумацца: вышэйшая прафесійная адукацыя, шматгадова праца; у бібліятэцы – адкрыты доступ, высокі ўзровень камп'ютарызцы; тут – база павышэння кваліфікацыі спецыялістаў бібліятэк школ горада і вобласці; неадарзавыя публікацыі пра вопыт работы як у Беларусі, так і ў Расіі... за 22 гады чалавек упершыню (!) адзначыў – граматай раёнага аддзела адукацыі. Хочацца спадзявацца, што Міжнародны дзень школьных бібліятэк і Дзень бібліятэкі Беларусі будзе нагодай, каб адзначыць лепшых спецыялістаў, бо ў школах іх застаецца ўсё менш.

Л.САДОЎСКАЯ.

Першая і пакуль адзіная ў рэспубліцы бібліятэка замежнай літаратуры адрасуецца ў Віцебску. Яна створана на базе кніжнага фонду грамадскага аб'яднання "Англіскай літаратурнай цэнтры". У бібліятэцы каля 9 тысяч кніг – гэта навуковыя, вучэбныя, энцыклапедычныя і мастацкая літаратура.
На Здымках: заадавалены новай бібліятэкай студэнтка Святлана Вінік, харограф Лідзя Мігун і студэнт Аляксандр Голубев; бібліятэкар Ларыса Арбузава.

Фота Аляксандра ХІТРАВА, БЕЛТА.

Бібліятэкар-педагог

Чытанне лечыць

Сярод мноства сацыяльных праблем, якія патрабуюць неадкладнага вырашэння, бадай, адной з самых актуальных з'яўляецца неабходнасць рэфармавання сучаснай навукальнай устаноў. Абоумоўлена гэта тым, што ад паспяховага правядзення рэформы залежыць развіццё нашай рэспублікі і нацыі.

Будучыня – гэта перш за ўсё сённяшняя вучня агульнаадукацыйных школ і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў. Іх маральная аснова, культурны ўзровень, крытэрыі каштоўнасцей, якімі яны будуць кіравацца ў сваіх думках, дзеяннях і ўчынках, шмат у чым могуць вызначыць напрак сацыяльнай дзейнасці. Праграма беларускай нацыі магчымы толькі ў тым выпадку, калі дзейнасць будзе стваральнай, накіраванай на адраджэнне нацыянальнай культуры і прырытат агульнаадукацыйных каштоўнасцей.

Сярод маладых людзей, а часам і не толькі маладых, існуе даволі пашыранае меркаванне, што матай выхавання ў новым грамадстве павінна стаць менавіта фарміраванне якасцей, якія дапамагаюць дасягнуць поспеху. У нейкай меры гэта справядлива. Нашым дзецям жыць у новым свеце, у якім ім трэба знайсці сваё месца. Мы ўсе імеем адказнасць за тое, каб малады чалавек па парогам вучылішча не адчуваў сябе падманутым і непатрэбным. Нас да гэтага абавязвае сумная статыстыка трагічных расчараванняў маладых.

У гэтым кантэксце ўнікае неабходнасць пошуку месца бібліятэцы прафесійна-тэхнічнага вучылішча ў грамадстве ў цэлым і новай ролі бібліятэкара ў рамках калектыву навукальнай устаноў. У кароткі прамежак часу дзейнасць бібліятэкара ў вучылішчы

змянілася кардынальна: ад чалавека, які выдае кнігу, што само па сабе высакародна, да бібліятэкара-педагога. І сёння неабходна занова асэнсаваць і напоўніць новым зместам само паняцце педагога і функцыі бібліятэкі адукацыйнай устаноў, якая прымае актыўны ўдзел у вучэбным і выхавальным працэсе. З'яўляючыся неад'емнай часткай вучылішча, бібліятэка мае вельмі патэнцыял, які павінен быць запатрабаваны ва ўмовах абнаўлення ўсёй сістэмы адукацыі.

Так, у 39 бібліятэках прафесійна-тэхнічных вучылішчаў Гомельскай вобласці працуюць 43 бібліятэкарскія работнікі, 95 працэнтаў з іх маюць вышэйшую і сярэднюю спецыяльную адукацыю.

Работнікі бібліятэк за 2000–2001 навукальны год абслугоўвалі больш за 21 тысяч чытачоў. Гэта – вучні, выкладчыкі, майстры вытворчага навушчых, выхавальнікі і іншыя катэгорыі работнікаў. На сённяшні дзень фонды бібліятэк ПТВ (ПТВ) нашага рэгіёна налічваюць 1109657 адзінак, у тым ліку 44 працэнтаў – гэта падручнікі, вучэбныя дапаможнікі. Кнігавыдача за мінулы навукальны год складала 245821 экзэмпляр.

Дзейнасць бібліятэкі – шматгранная: ад канкрэтных функцый да прымянення пэўных механізмаў. Механізм выхавання ў бібліятэцы прафесійна-тэхнічнага вучылішча ў першую чаргу ў аказанні пад-

трымкі навушчых у вырашэнні яго праблем па фарміраванні маральнасці, развіццё адукацыйнай, у жыццёвым самавызначэнні. Гэта арганічна ўлічваецца ў новую канцэпцыю: ад прынцыпу "выхаванне – уздзяненне" да выхавання як асаблівай дзейнасці, з'яўляючыся з педагога і пэдагогічнай падтрымкай. Важнымі фактарамі, якія вызначаюць вынікі гэтага працэсу, ёсць асаблівасці адносін, зацкаўленасць у лёсе навушчых, супраціўнасць і майстэрства ўзаемін, адсутнасць прамога прымуся, прырытат станаўчага стымулявання.

Як мы ведаем, у прафесійна-тэхнічных навукальных устаноў асаблівай праблемай з'яўляецца карэкцыя паводзін матывацыйна-прадубнаснай сферы падлеткаў з асацыяльнымі паводзінамі. У сувязі з гэтым у бібліятэках нашай вобласці ў гадзінны плане работы спецыяльным пунктам выдзяляецца работа па папулярызацыі здаровага ладу жыцця – антыалкагольнай і антынаркатычнай прапаганда. Зразумела, супраць наркаманаў яшчэ трэба будзе знайсці радыкальныя сродкі. Аднак у некалькіх наркалагічных клініках Захаду, а цяпер і ў Маскве, як абавязковы сродка разбіцця іх прымяняецца чытанне, прычым чытанне асэнсаванае, з перакладам.

З кожным годам асаблівую ўвагу бібліятэкарскія прафесіяна-тэхнічных вучылішчаў

удзяляюць арганізацыі сумеснай дзейнасці з навушчымі, якія з задавальненнем адгукваюцца на прапановы павышэння ўзровень адукацыі ў бібліятэках. Запісваюць усе навушчы ў гарадскога бібліятэкара практычна немагчыма, а ў бібліятэку вучылішча – магчыма, таму што бібліятэкар знаёмы з усімі навушчымі і можа скарыстацца дапамогай майстра вытворчых навушчых, псіхалага, сацыяльнага педагога і ўсіх членаў педпаагачнага калектыву. Падлеткі чытаюць пераважна перыёдыку, і, трэба сказаць, кола іх інтарэсаў дастаткова шырокае. Сам зварот навушчых да кнігі або ўдзел у культурным мерапрыемстве – факт, які мае вывадзіць значэнне.

Правядзенне масавай работы сярод навушчых патрабуе паўнаўнава фонду літаратуры і перыядычных выданняў. Аднак гаварыць пра фінансавы крызіс, які перажывае бібліятэка, не толькі бібліятэкар, але і сацыяльнае грамадства ў агульным. Аднак у бібліятэцы "жывося" вельмі добра? Мы часам забываем пра тое, што для нармальнага функцыянавання патрабуюцца хоць мінімальныя сродкі. У постсерабудаўчы перыяд яна ўвогуле ледзь дышла.

Камплектаванне бібліятэкі прафесійна-тэхнічных вучылішч павінна быць лепшым. Часам не хапае сродкаў на набыванне падручнікаў нават па спецыяльных прадметах. Хачу адзначыць, што, нягледзячы на цяжкасці, у бібліятэках працуюць шмат незвычайных людзей. Любоў да кнігі для іх вызначае і месца дзейнасці, і характар, і стаўленне да іншых. Яны з нічога стараюцца зрабіць што-небудзь.

Да такіх творчых і ініцы-

тыўных бібліятэкараў неабходна аднесці Антаніну Ягорайну Брундукову. Шмат гадоў працуе яна ў Гомельскім ПТВ-20 (дырэктар А.П.Клімовіч) і кіруе тэатрам "Дабрадзі", які сама і стварыла. У тэатры дзейнічаюць дзве трупы: адна складаецца з выкладчыкаў і майстроў вытворчых навушчых, другая – з навушчых. Тэатр папулярныя творы рускіх і беларускіх класікаў: Я.Купала "Паўліка", М.Чарот "Мікіта лапав", А.Астроўскі "Багатая нявеста" і інш.

Заключены і энэргічны чалавек – Лілія Віктараўна Барнадская, загадчыца бібліятэкі Мазырскага ПТВ-84 (дырэктар Р.А.Шубін), якая ў сваёй дзейнасці практыкуе сумесныя масавыя мерапрыемствы з навушчымі прафесійных устаноў адукацыі і агульнаадукацыйных школ.

Таццяна Міхайлаўна Лапцкая, загадчыца бібліятэкі Гомельскага ПТВ-35 (дырэктар І.В.Галінец), кіруе секцыяй бібліятэкараў і прапагандае кнігу сярод навушчых не традыцыйнымі формамі, а таксама актыўна камплектуе фонд з улікам профілю і патрэбы ў літаратуры для вучэбнай і самастойнай работы падлеткаў.

Бібліятэка стала важнейшым неад'емным звязком у навукальным працэсе, а работа бібліятэкара ўсё больш ускладняецца, становіцца больш творчай. Дзейнасць бібліятэкараў устаноў адукацыі нагадвае працу педагога. Яны не толькі перадаюць навушчым веды праз кнігу, але і выхавваюць дзіцячыя душы.

Любоў ФЕШЧАНКА, метадыст Гомельскага абласнога вучэбна-метадычнага цэнтры прафесійнай адукацыі.

Абмяркуем праблему Як жыць без газетнай падшыўкі?!

Калі знаёміцца з фондам школьных бібліятэк, здзіўляе не розніца ў колькасці перыядычных выданняў, а непрапарцыйнасць – і тры назвы, і дзевяцца тры, і семдзесят тры. Прычым ніводная школа сёння не пазбаўлена матэрыяльных цяжкасцей – праблема недахопу грошай вядома сёння ўсім. Але знаёмства з фондам школьных бібліятэк Беларусі дае сёння падставу да пэўных абгульненняў.

Ад пазіцыі адміністрацыі школы найперш залежыць, ці атрымаецца бібліятэка тры ці атырына часопісы і газеты. Калі кіраўнік устаноў лічыць, што для школы дастаткова "Настаўніцкай газеты" і "Зборніка нармаўных дакументаў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусі", дык менавіта гэтымі выданнямі перыядыка ў школьнай бібліятэцы і будзе абмежавана. Такая сітуацыя сустракаецца нават у Мінску, хача сталічны горад дае дадатковыя магчымасці для дакамплетавання фонду, у тым ліку перыядычнымі выданнямі. У той жа час бібліятэкі многіх беларускіх школ назапасілі шматгадовыя вопыты падпіскі з пазабюджэтных сродкаў. Але, каб зрабіць пэўныя нармаванні, трэба асэнсаваць неабходнасць сваіх дзеянняў, шукаць рашэнні і браць на сябе адказнасць. А гэта сустракаецца, на жаль, не вельмі часта.

Даволі часта назіраецца іншае: вельмі рэдка дыспарацыя паміж колькасцю метадычнай перыядыкі для навушчых і часопісаў для навушчых. Калі з 72 назваў толькі 2 адрасаваны дзецям і падлеткам (такія прыклады – даволі распаўсюджаныя), дык наўрад ці можна гаварыць пра імкненне рэалізаваць правы дзецця на атрымнанне інфармацыі. Нават калі ў нейкай устаноўе 100 настаўнікаў – навушчых больш за 1000. Спецыялісты бібліятэчнай справы зазначаюць, што сёння ад 30 да 50 працэнтаў (!) кнігавыдач прыпадае на перыядычныя друку. Мала таго, чым больш навукальных адукацыйных працэсаў – тым больш актыўна яго інфармацыйна забяспечвае перыядыка. А калі прыгадаць, што далучэнне да сістэматычнага чытання праблематычнае, калі бібліятэка не атрымлівае ніводнага перыядычнага выдання для пачатковай школы, дык робіцца зразумелай прынцыповая значнасць таго, якую падпіску мае сёння школьная бібліятэка.

Адным з асноўных крытэрыяў (калі не галоўным) для вызначэння мэтазгоднасці падпіскі павінен быць такі па-

адшукаць сярод нераспісанай перыядыкі мінулых гадоў. Таму вельмі прынцыповым пытаннем з'яўляецца кадравае забеспячэнне дзейнасці школьнай бібліятэкі. Калі туды прыходзіць выпадковы чалавек, які нават уяўлення не мае пра тэхналогію бібліятэчнай працы – якой эфектыўнасці можна чакаць? Вядзненне даведчана – бібліяграфічнага апарата не можа выконваць чалавек без мінімальнага ўмення і досведу.

Практыка поўнай адсутнасці метадычных падтрымкі школьных бібліятэкараў, якая ёсць у многіх адукацыйных устаноў, істотна абцяжарвае сітуацыю. Трэба рашуча, што сёння неглыба абмяжоўваецца так званымі вучэбнымі фондамі (у асноўным падручнікамі). Ім адукацыйны працэс пачынаецца, але ніякі сучасны адукацыйны тэхналогіі немагчыма рэалізаваць без супраўніцтва і якаснага інфармацыйнага забеспячэння, а яго сённяшні дзень перш за ўсё школьнай бібліятэцы. Яе камплектаванне (у тым ліку перыядыка) павінна быць справой, а не толькі бібліятэкара, а і ўсёй школы.

Нават у нашых складаных умовах існуе пазітыўны вопыт. Яго трэба вывучаць і максімальна рэспублікаваць. Так, праблему пэўнага гэтага абмяжоўваецца, але галоўным павінна быць іх вырашэнне. Спадзяемся, што праблема перыядыкі ў школах будзе абмеркавана на педагогічных саветах, сітуацыя – прааналізавана пры актыўным удзеле бібліятэкараў, а рашэнні будуць прыняты з улікам інтарэсаў усіх карыстальнікаў. Каб не зарэалізаваць выкладчы, калі людзям, збавіжыта некомпетэнтны, беспадстаўна выкрываюцца ці не адзіная ў Беларусі газета для падлеткаў. Каб не было ў школах такіх бібліятэк, дзе ўвогуле няма ніводнай (!) падшыўкі.

Сёння ўсё часцей у школьных бібліятэках арганізуюцца чытальныя залы. Больш таго, існуючы канцэпцыі развіцця школьных бібліятэк дзе абслугоўванне па метадаў чытальнай залы абрана прыярытэтным. Вучні і настаўнікі маюць магчымасць максімальна скарыставаць інфармацыйны патэнцыял перыядычных выданняў.

А.ШАВЕЙКА.

Кнігі, якія паступілі ў Рэспубліканскую навукава-педагагічную бібліятэку

575557, 575558 Акулич І.Ф. Задачы на запыску і другія матэматычныя сюжэты: Пособіе для ўчальнікаў. – Мн.: Асар, 2000. – 207 с.

Аўтар прапанаваў матэматычныя і акадэмічныя задачы, якія з'яўляюцца ў кнізе пад загалоўкам "Задачы на запыску...". Во все эти задачи намеренно введены ложные следы. Так или иначе, но неправильные решения все-таки имеются. Во 2-й главе помещены 10 отдельных математических историй.

575631, 575632 Ануфриев А.Ф. Как преодолеть трудности в обучении детей: Психодиагностика, табл. Психодиагностика, методики. Коррекц. упражнения. – Мн.: Асар, 2000. – 3-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Ось-96, 2000. – 217 с. – (Практ. психолог.). – Библиогр.: с. 268.

Предлагаемые практические пособия посвящены диагностике типичных трудностей, возникающих в процессе обучения и воспитания детей, их локализации и последующей коррекции с помощью психодиагностических методик и коррекционных упражнений.

575552, 575553 Бахтина Т.П. Задачка, два задачка... Пособие для учителей/ Т.П.Бахтина. – Мн.: Асар, 2000. – 224 с. – ил.

Основу книги составляют темы и задачи. Есть готовый систематизированный материал для проведения факультативных или кружковых занятий со школьниками средней школы.

575728 Валочка Г.М. Беларуская мова ў 7 класе: Вучэб. – метада. дапам. для настаўнікаў/ Г.М.Валочка, С.А.Язерская. – Мн.: Нар. асвета, 2001. – 189 с.

Метадычныя парадзі спалучаюць у сабе тэарэтычныя асновы метады выкладання і практычныя рэкамендацыі па арганізацыі вучэбнага працэсу. Кніга будзе добрым дапаможнікам настаўнікам у арганізацыі вучэбнага працэсу.

575768 В.П.Помощь учителю физики: Метод. рекомендации по учебл. изучению курса физики и астрономии в сред. шк./ Гродн. гос. ун-т. Сост. К.Ф.Зноско и др.: Под ред. Л.Н.Хуторской. – Гродно, 2001. – 95 с.

В рекомендациях рассматриваются методические вопросы изучения тем школьного курса физики, нетрадиционные технологии изучения нового материала. Даются решения задач по физике и астрономии.

575727 Гершак А.В. Дидактический материал по русской литературе. – Мн.: НМЦентр, 2000. – 224 с.

Цель данной книги – помочь учителю-словеснику, реализующему основные концептуальные принципы школьной программы, провести урок литературы в XI классе содержательно и интересно. Предлагаемый материал позволит учащимся более глубоко осмыслить тексты произведений, понять позицию писателя, выникнуть в художественное слово.

575799 Грабичева Е.С. Таблицы и тесты по развитию речи для учащихся начальных классов/ Е.С.Грабичева. – Мн.: Юнипресс, 2001. – 128. – 128 с. – (Обу-

чение и развитие).

Данное пособие является одним из компонентов учебно-методического комплекса по русскому языку для учащихся 1-3 классов общеобразовательных школ. Его цель – помочь детям обобщить, систематизировать и закрепить знания о речи, тексте, предложении и словосочетании.

573099 Журба А.Ф. Уроки технологии обработки древесины в 7 классе: Пособие для учителей эксперим. шк./ А.Ф.Журба; Нац. ин-т образования Респ. Беларусь. – Мн., 2000. – 89 с. – ил. – Библиогр.: с. 82.

Пособие включает 2 раздела: "Изготовление и сборка типовых соединений", "Точение на токарном станке по дереву". В нем содержатся теоретические сведения, методические указания к проведению занятий, примеры объектов труда, контрольные вопросы и задания учащимся.

575698, 575699 Захарова Е.Н. Методические рекомендации к изучению истории в 10 классе: Практ. пособие для учителей/ Е.Н.Захарова. М.: Гуманит. изд. центр "ВЛАДОС", 2001. – 159 с. (Б-ка учителя истории).

Преподавание истории в X классе нередко вызывает определенные трудности. Известный методист Е.Н.Захарова предлагает свои пути решения. Учитывая возрастные и психологические возможности учащихся, использует интегративный подход к изучению истории и обществознания.

571969 Кавалев З.М. Вывучэнне лічэбніка ў школе: Дапам. для настаўніка/ З.М.Кавалев. – Мн.: Нар. асвета, 2000. – 144 с.

Дапаможнік да падручніка "Беларуская мова" для 6-га класа школ з рускай мовай навушчых асвятляе складаныя пытанні, на якіх грунтуецца вывучэнне раздзела "Лічэбнік". Прыводзяцца гістарычныя экскурсы і прыклады. Дзесяць тыпавых практыкаванняў, вызначаюцца тэмы на паўтарэнні іншых раздзелаў.

575757 Класныя часы: Пособие для учителей подгот. – 4-х кл./ Е.Л.Дунец, А.В.Прокопович, И.Н.Тюхова и др.: Под ред. И.Н.Тюховой. – Мн.: Адукацыя і выхаванне, 2000. – 76 с. – ил. – (Б-ка журн. "Здоровы лад жыцця").

Настоящее пособие разработано для оказания информационно-методической помощи учителям подготовительного – 4-х классов общеобразовательной школы при подготовке наиболее актуальных вопросов здорового образа жизни.

575789 Ковалев Б.П. Психология школьного конфликта: социально-перцептивные и рефлексивные аспекты/ Б.П. Ковалев, С.В.Кондратьева, Л.А.Семчук; Гродн. гос. ун-т. – Гродно, 2001. – 171 с.

В книге представлен анализ социально-перцептивных и рефлексивных аспектов школьного конфликта. Выявлены особенности влияния механизмов конфликта на формирование личности учителя и ученика. Раскрываются вопросы технологии обучения поведению учителя.

575377 Коррекционно-развивающая работа с детьми раннего возраста с интеллектуальными и двигательными нарушениями развития: Программа и метод. рекомендации/ Нац. ин-т образования М-ва образования Респ. Беларусь; Авт. – сост. Ю.В.Жаврид. – Мн., 2000. – 73 с.

Подготовка данной программы и методических рекомендаций обусловлена необходимостью оказания ранней коррекционно-развивающей помощи детям. При составлении программы учитывалась сензитивность дошкольного периода развития ребенка к становлению психических процессов (наглядное мышление, восприятие, речь и др.).

571867/д. Красный В.П. Беларуская мова ў 6 класе: Вучэб. – метада. дапам. для настаўнікаў/ В.П.Красный, Я.

Тэлепраграма

<p>ПАНЫДЗЕЛАК, 15 КАСТРЫЧНІКА БЕЛАРУСЬКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ 6.30 Добрай раніцы, Беларусь! 7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Навіны. 7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 9.10 Док. серыял «Краіны свету». Італія. 10.00, 17.00 «Страсці», 1-я серыя. 10.50 Тэлебарометр. 11.05 «Чалавек мора». 12.15 Час маскоў. Рэпартажы з правінцы. 12.40 Чароўная шкатулка «Сасумульфільма». «Храбрае сэрца», «Піс і кот». 13.20 «Белая аздаенне», Маст. фільм, 3-я серыя. 15.20 «Жулі Леско», 6-я серыя. 17.45 Фільм братоў Люм'ер.</p>	<p>18.20 Зона Ікс. 18.45 Незвычайнае расследаванне. 22.30 Ночны «Час». 23.00 «На футболе» з Віктарам Гусевым. 23.45 «16+» аддзел. РАСІЯ 16.00, 19.00 Весткі. 16.30 «Экспертыза РТР». 17.00 «Вяртанне ў Эдэм». 18.00 «Зладзейка». 19.35 Мясцовы час. Весткі — Масква. 19.55 Камедыя «Горка!». 22.00 Весткі + Падар'язнасці. 22.30 Мясцовы час. Весткі — Масква. 22.40 Валійскі рэпартаж РТР. Сяргей Гапонэў «Быць светлом і соллю». 23.10 «Спорт за тыдзень».</p>	<p>0.10 Прагноз надвор'я. КУЛЬТУРА 7.05, 11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры. 7.30 «Фамы Гардзееў». Маст. фільм. 9.15 Сміханастаналія. 9.40 А. Лядаў, «Кімаара». 9.55 Нобелеўскія лаўрэаты. 10.35 Сферы. 11.45 «Сямён Дзяжэйў». Маст. фільм. 13.00 «Віннік і Шпунцік — вясёлыя майстры». Мультфільм. 13.30 Разам з Фэфалем. 13.45 Усе сурсы Карана. 14.05 Жывое дзіва рабстваў. 14.15 Архітэктурная галерія. 14.30 «Восеннік партрэта». Марыя Пастухова.</p>	<p>15.10 «Магічныя прыгоды. Мінскія прыгоды». 15.35 Нобелеўскія лаўрэаты. 16.15 «Душы май трывога...». 16.35 Alena Mater. 17.00 Даведнік па Сусвету. 17.50 «Век Рускага музея». 18.15 «Дынастыя Штраусаў». 19.15 «Разведка, пра якую ведалі многія...». 19.45 Добрай ночы, малышы! 20.00 «Салон прыгажосці». 20.20 «Салон прыгажосці». 20.30 Ад кінаавангарда да відэаарта. НТБ 5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння. 5.15, 6.20, 7.55, 13.25, 17.40</p>	<p>Крымнал. 5.20, 7.45 у запас. 5.35, 6.40, 13.40 Афша. 5.45, 7.25 Навы любімыя жывёлы. 5.45, 6.45, 7.45 Пяць хвілін з Наваховай. 5.50, 6.50 Вялікія грошы. 6.35, 7.40 Карданы вал. 8.25 Служба выратавання. 8.25 Надоечы. 10.40 Лялькі. 11.30 «Вялікі перапынак». 13.50 Ток-шоу «Проста Марына». 15.30 «Салон прыгажосці». 16.40, 21.55 «Хуткая дапамога». 18.35 Герой дня. 18.55 «Дальнабойшычкі». 20.00 Прагнасі. 21.55 «Хуткая дапамога». 23.20 Дэнінкі другога тэатральнага фестывалю «Чайка». 23.45 Гардон.</p>	<p>СТБ 15.00 Інфармацыйная праграма «168 гадзін Мінска». 15.50 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана «Лясны». 15.30 «Мурашкі». 16.00 «Кот па імені Ікс». 16.30 «Ікс-мен». 16.55 «Чарыяны». 18.00 Навіны СТБ. 18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ. 18.30 «Выпадковы сведка». 19.10 «Прэм'ер-парад «Сталічны»». 19.15 «Вечарніца». 19.30 Баявік «Крумкач-3». 21.45 «Ніна». 23.00 «Навіны СТБ-24 гадзіны». 23.30 «Віртуальны свет». 23.45 Футбольны кур'ер.</p>	<p>8.50 «Віртуальны свет». 9.00 Баявік «Крумкач-3». 11.30 «Выпадковы сведка». 12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ. 12.15 «Скрыжаванне». Музычна-забавальная праграма. 12.45 «Летняя страціце да падарожжа». 13.50 «Ніна». 15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана «Лясны». 16.55 «Чарыяны». 18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ. 18.30 «Дзень добры, доктар!». 18.45 «Аўтапанарама». 19.00 «Тэма дня». Планірка ў мэры. 19.10 «Прэм'ер-парад «Сталічны»». 19.15 «Вечарніца». 19.30 Меладрама «Здавальненне». 21.35 «Ніна». 23.00 «Навіны СТБ-24 гадзіны». 23.30 «Віртуальны свет». 23.45 Вестарн «На зямлі</p>	<p>каманда». 1.50 Музычна-забавальная праграма. «Начная размова з Аляксеем Лушчыковым». ТБ 6 5.45, 14.35, 17.40, 23.40 Дарожныя патруль. 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер. 6.10, 6.40, 7.10, 7.35 Дзень за днём. 7.50 Назло. 8.25 Аварыі адлікі. 9.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 9.25 «Без галашытка». 10.25, 20.45 «Вуліцы разбітых літароў ІІ». 11.30 «Усе ў сад!». 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 13.25 «Жанчына з характарам». 14.50, 16.35, 18.45 «Крот». 20.30 Тушыце святло. 22.00 Грані. 22.45 «Без пратакола».</p>
<p>АУТОРАК, 16 КАСТРЫЧНІКА БЕЛАРУСЬКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ 6.30 Добрай раніцы, Беларусь! 7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.15 Навіны. 7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 9.15, 17.00 «Страсці», 2-я серыя. 10.05 Арсенал. Праграма пра армію. 10.30 Стадён. 11.00, 21.45 «Чалавек мора». 12.15 Добры дзень, Беларусь! 13.05 «Белая аздаенне», 4-я серыя. 14.20 Док. серыял «Скарбы сусветнай культуры». 15.15 «Прыемнага апетыту, дзеці». 15.30 «Усе на арбіту». 15.40 «Маленькія Эйштэйны». 16.05 «Пяць удаў». 16.15 «5 х 5». Інфармацыйна-забавальная праграма для старшакласнікаў. 18.20 Зона Ікс. 18.30 «5 вымярэнне».</p>	<p>19.05 «Мужчынская работа», 3-я і 4-я серыя. 20.40 Калыханка. 21.00 Панарама. 22.35 Спорт-кур'ер. 22.45 Ток-шоу «Слова жыццёвыя». Новы ўнікальны праект у інтэрактыўным рэжыме. У кожнага гледача ёсць не толькі магчымасць прагаласаваць за раішчын герояў праграмы, але і, пазнаёзнаваўшы ў студыю, падзяліцца сваімі думкамі і ўрадамі. Глядзце і ўдзельнічаеце самі ў абмеркаванні прашчых і ўнікальных «жыццёвых спраў»! Кожны аўтар на БТ! ГРТ 8.00, 11.00, 17.00 Навіны. 8.15 «Зямля каханая». 8.15 «Ералаш». 10.20 «3 лёгкай парай». 10.50 Бібліяманія. 15.00 «Вечны кліч».</p>	<p>16.00 Вялікае мыццё. 17.25 Вяртавалінікі. Экстраны выклі. 19.00 «Слабое званне». 20.00 Час. 22.35 «Наследніцы», 1-я серыя. 21.40 Кроль-9. «Лаўроніч Беря: Ад арышту да расстрэлу». 22.30 Ночны «Час». 23.00 Ціпалязасці. 23.25 «Вугал атакі». РАСІЯ 8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі. 8.15 «Сямейныя тайны». 9.10 Дыялогі пра жывёл. 10.30 «Санта-Барбара». 16.30 «Экспертыза РТР». 17.00 «Вяртанне ў Эдэм». 18.00 «Зладзейка». 19.35 Мясцовы час. Весткі — Масква. 19.55 «Сямейныя тайны». 20.55 Док. фільм «Каўказскі крыж». Часткі 3-я і 4-я. 22.00 Весткі + Падар'язнасці.</p>	<p>22.30 Мясцовы час. Весткі — Масква. 22.40 Трагікамедыя «Герой». 0.50 Прагноз надвор'я. КУЛЬТУРА 7.05, 11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры. 7.30 «Дылетантыка». Маст. фільм. 9.15 Залаты п'едэстал. 9.40 Дэментальны экран. 10.35 У вайшым доме. 11.15 «У свеце баек». Мультфільм. 11.45 «Дым айчыны». Маст. фільм. 13.10 «Асяржэнка, шчупак!». Мультфільм. 13.30 Разам з Фэфалем. 13.45 Справа жыццёвая. 14.15 Улада факта. 14.30 Сцяжарама. 15.10 «Магічныя прыгоды. Мінскія прыгоды». 15.35 Нобелеўскія лаўрэаты. 16.35 «Дынастыя Штраусаў». 17.55 «Дальнабойшычкі».</p>	<p>17.00 Даведнік па Сусвету. 17.50 Дварожыя тайны. 18.15 «Фрак народа». 19.15 «Разведка, пра якую ведалі многія...». 19.45 Добрай ночы, малышы! 20.00 «Салон прыгажосці». 20.20 «Салон прыгажосці». 20.30 Ад кінаавангарда да відэаарта. НТБ 5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння. 5.15, 6.20, 7.55, 13.25, 17.40 Крымнал. 5.20, 7.45 у запас. 5.35, 6.40, 13.40 Афша. 5.45, 7.25 Навы любімыя жывёлы. 5.45, 6.45, 7.45 Пяць хвілін з Наваховай. 5.50, 6.50 Вялікія грошы. 6.35, 7.40 Карданы вал. 7.55 «Дальнабойшычкі».</p>	<p>9.25 Шоу Алены Сіпаненка. 10.20 Падарожжы натураліста. 11.30 «Вялікі перапынак». 13.50 Ток-шоу «Проста Марына». 15.30 «Салон прыгажосці». 16.40, 21.55 «Хуткая дапамога». 18.35 Герой дня. 18.55 «Дальнабойшычкі». 20.00 Прагнасі. 21.55 «Хуткая дапамога». 23.20 Дэнінкі другога тэатральнага фестывалю «Чайка». 23.45 Гардон.</p>	<p>8.50 «Віртуальны свет». 9.00 Баявік «Крумкач-3». 11.30 «Выпадковы сведка». 12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ. 12.15 «Скрыжаванне». Музычна-забавальная праграма. 12.45 «Летняя страціце да падарожжа». 13.50 «Ніна». 15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана «Лясны». 16.55 «Чарыяны». 18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ. 18.30 «Дзень добры, доктар!». 18.45 «Аўтапанарама». 19.00 «Тэма дня». Планірка ў мэры. 19.10 «Прэм'ер-парад «Сталічны»». 19.15 «Вечарніца». 19.30 Меладрама «Здавальненне». 21.35 «Ніна». 23.00 «Навіны СТБ-24 гадзіны». 23.30 «Віртуальны свет». 23.45 Вестарн «На зямлі</p>	<p>каманда». 1.50 Музычна-забавальная праграма. «Начная размова з Аляксеем Лушчыковым». ТБ 6 5.45, 14.35, 17.40, 23.40 Дарожныя патруль. 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер. 6.10, 6.40, 7.10, 7.35 Дзень за днём. 7.50 Назло. 8.25 Аварыі адлікі. 9.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 9.25 «Без галашытка». 10.25, 20.45 «Вуліцы разбітых літароў ІІ». 11.30 «Усе ў сад!». 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 13.25 «Жанчына з характарам». 14.50, 16.35, 18.45 «Крот». 20.30 Тушыце святло. 22.00 Грані. 22.45 «Без пратакола».</p>
<p>СЕРАДА, 17 КАСТРЫЧНІКА БЕЛАРУСЬКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ 6.30 Добрай раніцы, Беларусь! 7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.35 Навіны. 7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 9.15, 17.00 «Страсці», 3-я серыя. 10.05 Дарожны. Тэлеаказіс. 10.25 Фільм братоў Люм'ер. 10.30 Сад мары. Перадача для дачнікаў. 11.00 «Чалавек мора». 12.15 Дзень добры, Беларусь! 13.00 «Белая аздаенне», 5-я серыя. 14.20 «Скарбы сусветнай культуры». 15.15 «Прыемнага апетыту, дзеці». 15.30 «Усе на арбіту». 15.40 «Маленькія Эйштэйны».</p>	<p>16.05 «Пяць удаў». 16.15 «5 х 5». Праграма для старшакласнікаў. 18.20 Зона Ікс. 18.30 Гадзіна прафесіянала. 18.55 Фільм братоў Люм'ер. 19.10 «Мужчынская работа», 5-я і 6-я серыя. 20.40 Калыханка. 21.00 Панарама. 21.45 «Чалавек мора». 22.35 Спорт-кур'ер. 22.45 Крымінальнае дасле. 23.00 «Сустрача ў Траецкім» з Аляксандрам Дамарацім. ГРТ 8.00, 11.00, 17.00 Навіны. 8.15 «Зямля каханая». 8.15 «Ералаш». 9.15 «Пяць удаў». 10.20 «3 лёгкай парай». 10.50 Бібліяманія. 15.00 «Вечны кліч».</p>	<p>10.50 Бібліяманія. 15.00 «Вечны кліч». 16.00 Вялікае мыццё. 17.25 Сміханастаналія. 18.00 «Зямля каханая». 19.00 «Хто хоча стаць мільянерам?». 20.00 Час. 22.35 «Наследніцы», 2-я серыя. 21.40 Яго гэта было. Экстрасенсы ў СССР. 80-я гады. 22.30 Ночны «Час». 23.00 Рухомы экран. 23.25 «Вугал атакі». РАСІЯ 8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі. 8.15 «Сямейныя тайны». 9.10 Дыялогі пра жывёл. 10.30 «Санта-Барбара». 16.30 «Экспертыза РТР». 17.00 «Вяртанне ў Эдэм». 18.00 «Зладзейка». 19.35 Мясцовы час. Весткі — Масква. 19.55 «Сямейныя тайны». 20.55 Док. фільм «Каўказскі крыж». Часткі 3-я і 4-я. 22.00 Весткі + Падар'язнасці.</p>	<p>18.35 Мясцовы час. Весткі — Масква. 19.55 «Сямейныя тайны». 20.55 Док. фільм «Грузія». 22.00 Весткі + Падар'язнасці. 22.30 Мясцовы час. Весткі — Масква. 22.40 Баявік «Час перамен». 0.30 Прагноз надвор'я. КУЛЬТУРА 9.15 Ток-шоу «Наўздагад». 9.40 «Працэсцванне мафіі». Док. фільм. 10.35 Зорныя гады «Ленфілм». 11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры. 11.45 «Адмірал Ушакоў». Маст. фільм. 13.30 Разам з Фэфалем. 13.45 «Спружына Расійскай дзяржавы».</p>	<p>17.00 Даведнік па Сусвету. 17.50 Дварожыя тайны. 18.15 «Фрак народа». 19.15 «Разведка, пра якую ведалі многія...». 19.45 Добрай ночы, малышы! 20.00 «Салон прыгажосці». 20.20 «Салон прыгажосці». 20.30 Ад кінаавангарда да відэаарта. НТБ 5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння. 5.15, 6.20, 7.55, 13.25, 17.40 Крымнал. 5.20, 7.45 у запас. 5.35, 6.40, 13.40 Афша. 5.45, 7.25 Навы любімыя жывёлы. 5.45, 6.45, 7.45 Пяць хвілін з Наваховай. 5.50, 6.50 Вялікія грошы. 6.35, 7.40 Карданы вал. 7.55 «Дальнабойшычкі».</p>	<p>16.40 «Хуткая дапамога». 17.40 Крымнал. 18.35 Герой дня. 18.55 «Дальнабойшычкі». 20.05 Прагнасі. 21.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. 23.20 Дэнінкі другога тэатральнага фестывалю «Чайка». 23.45 Гардон.</p>	<p>8.50 «Віртуальны свет». 9.00 Баявік «Крумкач-3». 11.30 «Выпадковы сведка». 12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ. 12.15 «Скрыжаванне». Музычна-забавальная праграма. 12.45 «Летняя страціце да падарожжа». 13.50 «Ніна». 15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана «Лясны». 16.55 «Чарыяны». 18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ. 18.30 «Дзень добры, доктар!». 18.45 «Аўтапанарама». 19.00 «Тэма дня». Планірка ў мэры. 19.10 «Прэм'ер-парад «Сталічны»». 19.15 «Вечарніца». 19.30 Меладрама «Здавальненне». 21.35 «Ніна». 23.00 «Навіны СТБ-24 гадзіны». 23.30 «Віртуальны свет». 23.45 Вестарн «На зямлі</p>	<p>каманда». 1.50 Музычна-забавальная праграма. «Начная размова з Аляксеем Лушчыковым». ТБ 6 5.45, 14.35, 17.40, 23.40 Дарожныя патруль. 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер. 6.10, 6.40, 7.10, 7.35 Дзень за днём. 7.50 Назло. 8.25 Аварыі адлікі. 9.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 9.25 «Без галашытка». 10.25, 20.45 «Вуліцы разбітых літароў ІІ». 11.30 «Усе ў сад!». 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 13.25 «Жанчына з характарам». 14.50, 16.35, 18.45 «Крот». 20.30 Тушыце святло. 22.00 Грані. 22.45 «Без пратакола».</p>
<p>ЧАЦВЕР, 18 КАСТРЫЧНІКА БЕЛАРУСЬКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ 6.30 Добрай раніцы, Беларусь! 7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.35 Навіны. 7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 9.15, 17.00 «Страсці», 4-я серыя. 10.05 Дарожны. Тэлеаказіс. 10.25 Фільм братоў Люм'ер. 10.30 Сад мары. Перадача для дачнікаў. 11.00 «Чалавек мора». 12.15 Дзень добры, Беларусь! 13.00 «Белая аздаенне», 6-я серыя. 14.20 «Скарбы сусветнай культуры». 15.15 «Прыемнага апетыту, дзеці». 15.30 «Усе на арбіту». 15.40 «Маленькія Эйштэйны».</p>	<p>16.05 «Пяць удаў». 16.15 «5 х 5». Праграма для старшакласнікаў. 18.20 Зона Ікс. 18.30 Гадзіна прафесіянала. 18.55 Фільм братоў Люм'ер. 19.10 «Мужчынская работа», 5-я і 6-я серыя. 20.40 Калыханка. 21.00 Панарама. 21.45 «Чалавек мора». 22.35 Спорт-кур'ер. 22.45 Крымінальнае дасле. 23.00 «Сустрача ў Траецкім» з Аляксандрам Дамарацім. ГРТ 8.00, 11.00, 17.00 Навіны. 8.15 «Зямля каханая». 8.15 «Ералаш». 9.15 «Пяць удаў». 10.20 «3 лёгкай парай». 10.50 Бібліяманія. 15.00 «Вечны кліч».</p>	<p>10.50 Бібліяманія. 15.00 «Вечны кліч». 16.00 Вялікае мыццё. 17.25 Сміханастаналія. 18.00 «Зямля каханая». 19.00 «Хто хоча стаць мільянерам?». 20.00 Час. 22.35 «Наследніцы», 2-я серыя. 21.40 Яго гэта было. Экстрасенсы ў СССР. 80-я гады. 22.30 Ночны «Час». 23.00 Рухомы экран. 23.25 «Вугал атакі». РАСІЯ 8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі. 8.15 «Сямейныя тайны». 9.10 Дыялогі пра жывёл. 10.30 «Санта-Барбара». 16.30 «Экспертыза РТР». 17.00 «Вяртанне ў Эдэм». 18.00 «Зладзейка». 19.35 Мясцовы час. Весткі — Масква. 19.55 «Сямейныя тайны». 20.55 Док. фільм «Каўказскі крыж». Часткі 3-я і 4-я. 22.00 Весткі + Падар'язнасці.</p>	<p>18.35 Мясцовы час. Весткі — Масква. 19.55 «Сямейныя тайны». 20.55 Док. фільм «Грузія». 22.00 Весткі + Падар'язнасці. 22.30 Мясцовы час. Весткі — Масква. 22.40 Баявік «Час перамен». 0.30 Прагноз надвор'я. КУЛЬТУРА 9.15 Ток-шоу «Наўздагад». 9.40 «Працэсцванне мафіі». Док. фільм. 10.35 Зорныя гады «Ленфілм». 11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры. 11.45 «Адмірал Ушакоў». Маст. фільм. 13.30 Разам з Фэфалем. 13.45 «Спружына Расійскай дзяржавы».</p>	<p>17.00 Даведнік па Сусвету. 17.50 Дварожыя тайны. 18.15 «Фрак народа». 19.15 «Разведка, пра якую ведалі многія...». 19.45 Добрай ночы, малышы! 20.00 «Салон прыгажосці». 20.20 «Салон прыгажосці». 20.30 Ад кінаавангарда да відэаарта. НТБ 5.00, 5.30, 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.05 Сёння. 5.15, 6.20, 7.55, 13.25, 17.40 Крымнал. 5.20, 7.45 у запас. 5.35, 6.40, 13.40 Афша. 5.45, 7.25 Навы любімыя жывёлы. 5.45, 6.45, 7.45 Пяць хвілін з Наваховай. 5.50, 6.50 Вялікія грошы. 6.35, 7.40 Карданы вал. 7.55 «Дальнабойшычкі».</p>	<p>16.40 «Хуткая дапамога». 17.40 Крымнал. 18.35 Герой дня. 18.55 «Дальнабойшычкі». 20.05 Прагнасі. 21.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. 23.20 Дэнінкі другога тэатральнага фестывалю «Чайка». 23.45 Гардон.</p>	<p>8.50 «Віртуальны свет». 9.00 Баявік «Крумкач-3». 11.30 «Выпадковы сведка». 12.00, 15.00, 18.00 Навіны СТБ. 12.15 «Скрыжаванне». Музычна-забавальная праграма. 12.45 «Летняя страціце да падарожжа». 13.50 «Ніна». 15.15 Кулінарныя рэцэпты ад рэстарана «Лясны». 16.55 «Чарыяны». 18.15 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ. 18.30 «Дзень добры, доктар!». 18.45 «Аўтапанарама». 19.00 «Тэма дня». Планірка ў мэры. 19.10 «Прэм'ер-парад «Сталічны»». 19.15 «Вечарніца». 19.30 Меладрама «Здавальненне». 21.35 «Ніна». 23.00 «Навіны СТБ-24 гадзіны». 23.30 «Віртуальны свет». 23.45 Вестарн «На зямлі</p>	<p>каманда». 1.50 Музычна-забавальная праграма. «Начная размова з Аляксеем Лушчыковым». ТБ 6 5.45, 14.35, 17.40, 23.40 Дарожныя патруль. 6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00, 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 Цяпер. 6.10, 6.40, 7.10, 7.35 Дзень за днём. 7.50 Назло. 8.25 Аварыі адлікі. 9.10, 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 9.25 «Без галашытка». 10.25, 20.45 «Вуліцы разбітых літароў ІІ». 11.30 «Усе ў сад!». 12.20, 14.25 Тэлемагазін у Мінску. 13.25 «Жанчына з характарам». 14.50, 16.35, 18.45 «Крот». 20.30 Тушыце святло. 22.00 Грані. 22.45 «Без пратакола».</p>
<p>ПЯТНІЦА, 19 КАСТРЫЧНІКА БЕЛАРУСЬКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ 6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 7.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.45 Навіны. 7.10 Добрай раніцы, Беларусь! 9.15, 17.00 «Страсці», 5-я серыя. 10.05 Д</p>							